

Journal of Analytic Divinity
International Refereed Journal
Cilt/Vol: 2, Sayı/Issue: 1, 2018, ss/pp. 116-161
ISSN:2602-3792
ANKARA-TURKEY.
This article was checked by iThenticate.

Analytic Divinity Center
www.andcenter.org

KUR'ÂN'DA TOPLUMSAL ANOMİYE GÖTÜREN SEBEPLER

Mehmet Halit ATEŞ*

ÖZET

Kur'ân-ı Kerim insanoğlunun toplum içerisinde belli bir düzen ve birliktelik içerisinde yaşamasını sağlayan ilkelere sahiptir. Bu ilkeler, insanın dünya ve ahiret mutluluğunu elde etmelerine yardımcı olur. İnsanlar bu ilkeleri hayatlarında uyguladıkları sürece toplumda düzen hâkim olur. Buradan hareketle insanoğlu bu ilkelerden uzaklaşırsa toplum düzeni bozulur yani anomiyeye sürüklenir. Bunun yanı sıra sanayi devrimi sonucunda hızlı değişim ortaya çıkmaktadır ve insanlar hızlı değişim ve gelişime ayak uyduramamaktadır. Bunun sonucunda birey ve toplum kültürel değerler hususunda kendini boşlukta hissetmektedir. Bu hızlı değişimin sonucu olarak aile kurumu görevini yerine getirememekte, anomiyeye düşmekte ve toplumu da beraberinde sürüklemektedir. 18. yy'dan sonra aile tipi geleneksel tipten, modern aile tipine dönüşmektedir. Bu nedenle insanların aile içerisindeki görevleri de değişmektedir. Anne ve baba aile de rolünü tam olarak yapamamaktadır. Bu da çocuğun sosyalleşmesini engellemektedir. Toplumda kültürel değerlerden yoksun bireyler yetişmektedir. Aile kurumunda varolan anomi diğer kurumları da doğrudan etkilemektedir.

Bu çalışmanın amacı, toplumların normsuzluğu veya anomi diye ifade edilen durumların Kur'ân bağlamında sosyolojik kavramlarla ele almaktır. Özellikle kıssalar bağlamında toplumsal anomi veya kültürel şizofreni diye ifade edilen normsuzluğun Kur'ânî açıdan yorumlama, örnekleme ve değerlendirmektir. Çalışma nitel yöntemin tarihsel dokümantasyon tekniğine uygun olarak kurgulanmış ve dolaylı gözlem yoluyla elde edilen veriler sistemleştirilerek kullanılmıştır. Aynı şekilde anomiyeye karşılık olarak Kur'ân'ın ifadesiyle helak kavramına, bunun insanlar üzerindeki etkisine değineceğiz. Bununla birlikte çalışmamızda,

* AND Center Araştırmacı Yrd., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, e-posta: halitates0206@gmail.com

Nûh Kavmi, Semûd Kavmi, Firavun Kavmi, Âd Kavmi, LûtKavmi'nin helak olmalarının sebeplerini Kur'ân ayetleri çerçevesinde ele alacağız. Ayrıca, toplumsal anomiyeye götüren Kur'ânî durum ve olaylar, Kur'ân'dakianomik toplumların yapısındaki ortak özellikler, toplumun anomik davranışlardan kurtulmasının Kur'ânî ilkelerine değineceğiz. Bu başlıklar altında yer alan alt başlıklara uyumlu Kur'an ayetlerinden örnekler vereceğiz.

Anahtar kelimeler: Din, Anomi, Toplum, Kur'an, Helak

REASONS LEADING TO SOCIAL ANOMALY IN QUR'ÂN

ABSTRACT

The Qur'an has principles that enable mankind to live in society which ensure a certain order and coexistence. These principles help that people achieve happiness in the world and the hereafter. As long as people practice these principles in their lives, order rule over in society. From this point of view, as human beings move away from these principles, the social dislocation arises and the society drifts to anomaly. In addition, rapid change is emerging as the result of the industrial revolution, and people are not able to keep up with rapid change and development. As a result, the individual and society feel in vain about cultural values. As a result of this rapid change, the family institution can not fulfill its duty and give rein to anomaly and the dragging society along with it. After the 18th century, the family type has transformed from traditional type to modern family type. For this reason, the role of people in the family is changing. Mothers and fathers are not able to play the role as well. This prevents the child from socializing. Individuals lacking cultural values grows in society. The anomie existing in the family institution directly affects other.

The purpose of this study is to examine the terms called normlessness of societies or anomie in the context of Qur'an with sociological concepts. Especially in the context of parables, making interpretation, sampling and evaluation of the normlessness expressed as social anomie or cultural schizophrenia in the Qur'anic sense. The study was constructed in accordance with the historical documentation technique of the qualitative method and the data obtained through indirect

observation was used systematically. In the same way, we will refer to the concept of “destruction”(helak) by the expression of the Qur'an in responseto an anomaly, anditseffect on iki people. Moreover, inthiswork, we will consider the causes of the destruction of the tribe of Noah, the tribe of Aad, the tribe of Thamud, the tribe of Lut in the Qur'an verses. We will also refer to the Qur'anic cases and events leads to social anomalies, Qur'anic principles of society disposing from the anomic behaviors, the common features of the anomic societies in the Qur'an. We will give examples from the Qur'anic verses in accordance with the subheadings under these headings.

Key words: Qur'ân, Religion, Anomie, Society, Perished

KUR'ÂN'DA TOPLUMSAL ANOMİYE GÖTÜREN SEBEPLER

(Bütün medeniyetler çöktü: sadece çöküşleri farklı şekillerde oldu; Doğu'nun çöküşü pasifken, Batı'nın ki aktif oldu. Çöküşte Doğu'nun hatası düşünmeyi terk etmesidir; Batı'nın hatası ise çok düşünmesi ve yanlış düşünmesidir.. Doğu doğrular üzerinde uyuyor; Batı ise yanlışlar üzerinde yaşıyor."

(F. Schuon'dan atfen Nasr, 1993; 81)

Allah, Kur'ân-ı Kerim'de sünnetlerini ve hikmetini belirterek Müslümanlara daha önce metodik olarak bilmedikleri toplum üzerine düşünme yöntemi ve kendisinin mahlukâtı üzerinde sünnetleri bağlamında toplumsal işleyişlerini inananlarına haber vermektedir. Bu bağlamda Kur'ân-ı Kerim'de sosyoloji ilmiyle bağlantılı nice ayetler bulunmaktadır. Çünkü Kur'ân-ı Kerim hem bireyden hem de toplumdaki hareketle pek çok olay ve olguyu izah ederek müminlerin nazarına sunmaktadır. Yine o; toplumda bulunan zıtlıkları, savaş ve barış, korku ve emniyet, azap ve refah, tuğyan ve iman açısından anlatmaktadır. Bireylerden, ailelerden, cemiyetlerden, topluluklardan, milletlerden ve ümmetlerden söz etmektedir (Cebeci, 1987: 6-7).

Allah, bütün kavimlere bir peygamber ve ilahi emir ve nehiyler göndermesinin sebebi, gerek bireylerin gerek toplumların mutlu ve huzurlu bir hayat sürmelerini temin etmek ve bu buyruklar çerçevesinde yaşamalarını tavsiye etmiştir. Görülen o

ki, insanoğlu unutkan olduğu için ilahi buyrukları unuttur, kendi istekleri çerçevesinde yaşadığından dolayı toplumların da düzeni bozulmuştur. İşte Kur'an, sık sık bu tür toplumların yaptıkları davranışlardan bahsederek, insanların, geçmişine bakıp bu tür toplulukların nasıl çöküşe sürüklendiklerini görmeleri ve ders almaları için yeryüzünde gezip dolaşmalarını istemiştir (Köylü, 2007: 66).

Kur'an'da ifade edildiği şekliyle Hz. Peygamberin ümmetinin kıyamete kadar devam edecek olan zaman diliminde insanlar âleminin yeniden bir helâkla karşılaşp karşılaşmayacağı sorunu, tartışmalı bir konudur. Bazıları, helâk olaylarının sadece peygamberimizden önceki toplumlar için geçerli olduğunu ve insanların helâk olmayacağını ifade ederken, bazıları ise helâkın toplu bir şekilde bir kavmin yok olması değil de kıyametin kopmasına kadar değişik boyutlarıyla devam edeceğini söylemektedir (Çimen, 2005: 41)

18. yy'da başlayan ve hala etkileri günümüze kadar devam eden sanayi devriminde işçilerin haklarının yenmesi, köyden kentlere göçün olması, teknolojinin gelişimi vb. nedenlerin neticesinde ortaya çıkan sekülerleşme ile birlikte toplumsal yapı sürekli olarak dayanıklı kültürel kodlarında zayıflama emareleri göstermektedir. Bu kültürel kodların bozulması ve değişime uğramasıyla birlikte özellikle Batı toplumlarında 'değer' mefhumunun yok olması ve 'ahlaki yozlaşma' meydana gelmektedir (Akdoğan, 2002: 49-50)

Günümüzde, bu ahlaki çöküntünün nedenlerinden biri de aile mefhumunu içinin boşaltılmasıdır. Küçükken aşılması gereken değerler, ailenin çocuklara yeterli ilgiyi gösterememelerinden, anne-babanın iş hayatından ve çocukların (bakıcıya verilmesi) anne şefkatinin eksikliğinden dolayı sekteye uğramaktadır. Bunun önceki dönemlerde ki hali şöyleydi. Bu değerlerin aşılması 'büyük aile tipi' olan dede-nene ve diğer aile bireyleri tarafından halledilmekteydi. Günümüzde var olan 'küçük aile yapısı' neredeyse o da yok olmuş ve bu kültür aktarımı sağlanamamaktadır. Bu sebeple yetişkin bireyler daha reşit olmadan toplumsal normlar, değerler bağlamında doğru sosyalleşme yaşayamamalarından kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadırlar (V. Ünal, 2013: 591)

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte TV, telefon, internet vb. araçların kullanımının artmasıyla sosyal medya aracılığıyla insanların değer yargılarında ciddi yön değiştirmeler yaşanmaktadır. Gençlerin normsuzluğu, öğrendiklerini kendi hayatlarında kolaylıkla uygulayabilmek şeklinde hayat bulmaktadır. Dolayısıyla normsuzluğun kural olduğu bu şekilde

yetişen gençler büyüdüleri zaman 'dinen' uygun olmayan bir davranışı kolaylıkla sergileyerek kültürel kodlarını yıkıp yeni kodlar üretmektedirler ve bu da toplumu bir ahlaki yozlaşmaya sürüklemektedir (Aslan, 2012: 28)

Bu değerlerin yok olmasının sonucunda da toplumun her alanında, kurumlarda, (eğitim, siyaset, kamu vb.) kuruluşlarda "toplumsal anomi" meydana gelmektedir. Bu anominin ortadan kaldırılması için, bireylerin kültürel kodlarına sahip çıkmaları gerekmektedir.

Toplumsal sorunları Kur'an'daki helak olan kavimlerin toplumsal "günah"ları bağlamında ele almamızın temel nedeninin dinin toplum içindeki konumuyla ilgisi büyüktür. Çünkü din, toplum bireylerini bir arada tutan, onlara bir dünya görüşü, bir yaşam tarzı sunan önemli bir kurumdur. Din, insan ruhunun en karanlık noktalarına girerek, bir hayat anlayışı ve dayanma gücü vermekte bu arada da gündelik hayatı şekillendirebilmektedir. Yine din toplumsal yapıyı oluşturan kurumları birleştirme ve düzen sağlamada çok etkin bir kurumdur. Toplumda din bir taraftan yeni değerlerin yaratıcısı olurken diğer taraftan da eskinin değerlerinin korunmasında da temel etken görevi görmektedir. Bu yönüyle değişime kapı aralarken diğer yönüyle de toplumsal çözülmeye sebep olan problemlerde sorun giderici rolündedir (Celil, 2006: 152).

İşte toplumların normsuzluğu veya anomi diye ifade edilen durumların Kur'an bağlamında sosyolojik kavramlarla ele almak bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ise özellikle kıssalar bağlamında toplumsal anomi veya kültürel şizofreni diye ifade edilen normsuzluğun Kur'ani bağlamda yorumlayış, örnekleyiş ve günümüze rehber olabilecek ilkeler bağlamında değerlendirmektir. Çalışma nitel yöntemin tarihsel dokümantasyon tekniğine uygun olarak kurgulanmış ve dolaylı gözlem yoluyla elde edilen veriler sistemleştirilerek kullanılmıştır.

ANOMİ

Anomi kavramı,16-17. yüzyıllarda ortaya çıkmış ancak 19. asrın sonlarına doğru Fransız sosyolog ve felsefeci Jean Marie Guyau ile gündeme gelmiştir. Guyau, manevi hayatı ahlak teorisi açısından ele alırken faydacıların ve pozitivistlerin yaptığı gibi, sadece moral olayları değil, moral fikirleri ve değerleri de ele almıştır (Erkal, 2012: 287).

Durkheim ise, moral olay ile moral fikrin ayrılmayacağını ileri sürmüştür. Guyau moral anomiyi, bir bakıma dini anomi olarak

ifade etmektedir. Durkheim ise, anomiyi ilmi tecrübeciliğin, deneyciliğin bir bulgusu olarak değil, moral felsefede doğan bir eğilim olarak nitelemektedir (Erkal, 2012: 288).

Sosyal bütünleşme ile sosyal çözülme (anomi) halini birbirine zıt iki gelişme olarak ele alan Durkheim, tam ve mükemmel bütünleşmeyi işbölümüne bağlamaktadır. Sadece, coğrafi birlik yeterli değildir. İşbölümünün gelişmemesi, toplumda fonksiyonel bütünleşmeyi sağlayamayacağından, çözülme halleri görülebilir (Erkal, 2012: 259).

Ona göre intiharların artışı, çözülmenin belirtileridir. Durkheim'in intihar olayının ferdin dışına sosyal bir olay olarak ele alır. İntiharların dışında; cinayetlerin, sexten ölümlerin, uyuşturucu madde alışkanlığını, gayrimeşru doğumların ve mezhep kavgalarının yoğun artışı da çözülme işaretleri olarak değerlendirilir (Erkal, 2012: 259).

Bireylik bilincinin toplumsal bilinci giderek daha fazla etkilemesini, zayıflamasını ve bireyleri sosyalleştirmede toplumun yetersiz kalışını vurgulayan ve açıklayan "anomi" olgusunu ilk defa kavramlaştıran Durkheim'dir. Durkheim İşbölümünde şunları dile getirmektedir. Üretim-tüketim eşitsizliğinden ve üretimin başıboş kalarak olumlu ya da olumsuz belirli bir sınırı aşmasından doğan bunalımların, organizmanın bazı noktalarında toplumsal fonksiyonların birbirleri ile çeliştiğini ileri sürmektedir. Giderek artan ekonomik bunalımlar ile "yöresel ve sınırlı bunalımlar" olarak ifade edilen iflaslar çoğalmaktadır (Tolan, 2005: 25).

Anomi kelimesi normsuzluk anlamına gelmektedir. Anomi, sosyal kontrollerin zayıflamasıyla, ahlaki ve siyasal kısıtlamaların ortadan kalkmasıyla zuhur etmektedir. Özellikle sanayileşme ve kentleşme sonucunda ortaya çıkan hızlı toplumsal değişim dönemlerinde, geleneğe bağlı normların işlevini yitirdiği veya ortadan kalktığı durumlarda yaygınlaşmaktadır. Bu noktada insanların hayattan ne bekleyecekleri konusunda fikir üreten yeni bir ahlaki konsensüse ihtiyaç vardır. Sanayileşme ve aşırı tüketimciliğin, uzmanlaşmayı beraberinde getirmesi ve bencilliği teşvik etmesiyle bu süreç hızlanmaktadır. Bu durum sınırlandırılmayan bireyciliğin kontrol edilememesi nedeniyle sosyal kontroller zayıflar ve toplumsal düzenin işlenemez hale gelmektedir. Fertler sadece değersel bir düzene bir tür bireyler-üstü bir güce tabi oldukları zaman kendilerini huzurlu hisseder, mutlu olur ve belirli düzeyde özgür olurlar (Slattery, 2015: 35-36).

Normların toplumda yer edinmemesi, geçerliliğini yitirmesi, toplumdaki değer ve normlar sisteminin bozulması ve ahlaki bir

düzensizliğin toplumda hâkim olması gibi durumlarda anomi, yani normsuzluk hali oluşmaktadır. Başka bir deyişle, kuralların geçerliliğini yitirmesi ve herkes tarafından benimsenecek yeni kurallar oluşturulamaması bir toplumda, fertleri toplumsal birliğe bağlayan bağların kopması haline de anomi denir. Durkheim'e göre anomi, hangi normu izleyeceklerini bilmez hale gelen fertlerin sosyalleşmelerini imkânsız kılan bir toplumsal kargaşa ortamıdır (Tolan, 2005: 247-248).

Ayrıca emek ve sermaye arasındaki karşıtlık ve savaşın, aynı olaya daha çarpıcı bir başka örnek oluşturmaktadır. İşbölümünde 3 türlü anomi görülmektedir.

- Ekonomi dünyasından iflasların çoğalması,
- Ekonomi alanında faaliyetler noktasında işveren-işçi ilişkileri düzeyinde
- Bilimlerin parçalara ayrılması ve uzmanlaşmanın ortaya çıkması sonucu bilgi alanında

Ekonomik bunalımların intihar üzerinde hızlandırıcı etkisi vardır. Toplumda anominin varolduğu en önemli kısım ticaret ve sanayi dünyasıdır. İntiharda 3 halde anomi vardır.

- Ekonomik bunalım ve düzensizlik dönemlerinde,
- Yerleşik ve sürekli olarak ticaret ve sanayi dünyasında,
- Evlenme sözleşmesi ile ilgili pozitif hukukun boşanmayı kabul etmesi halinde.

Demek ki anomi, bir açıdan, toplumsal kuralların işlememesi veya yetersiz kalması sonucunda değer sistemleri ile fert arasındaki ilişkinin bunalımlı bir şekil alması, toplumsal dayanışmanın çatlak vermesi anlamına gelir (Tolan, 2005: 26).

Durkheim anominin çözümüne ilişkin çareyi aşağıdaki özellikleri taşıyan meslek birliklerinin gelişiminde görür.

- Bireyleri toplumlave kollektif değerler içinde birleştirebilen;
- İnsanların neler bekleyebilecekleri konusunda mantıklı ve yeni bir konsensüs oluşturabilen (Slattery, 2015; 36).

HELAK

Helak olmak, ölmek/ perişan olmak, mahvolmak/ elden çıkmak, zayi olmak, çıkmak-çıkışmak/Fani olmak, yok olmak, din cihetiyle hüsrana uğramak (Çanga, 2010: 536-535"). 1) Bir şeyin kaybedilmesi anlamında. Kaybedilen şey kaybedenin yanında olmasa da başkasının yanında olabilir. 2) bir şeyin şekil değiştirmesi ve bozulması anlamında kullanılmaktadır. 3) ölüm anlamında kullanılmaktadır. 4) bir şeyin varlık anlamından iptal edilmesi ve kökten yok edilmesi anlamında da kullanılmaktadır (Çanga, 2012: 1118-1119).

Helak kavramının anlamlarına baktığımız zaman; insanlar üzerinde olumsuz etki bırakmakta ve birey toplum açısından toplumsal değişimi ifade etmektedir (Okumuş, 2003: 143). Helak olan kavimlerin akıbeti, kendi yaptıklarının yanlış olmasına ve uyarılmalarına rağmen kendilerine çeki-düzen vermeyip, yanlışlarında ısrarla ilerlemişlerdir. Günümüz toplumların bundan ders çıkarması gerekirken helak olan kavimlerin de ötesine giderek, her türlü kötülüğü yapmakta, ilişkilerde gitgide ahlaki bir eksiklik olduğu görülmektedir. Bu kadar günah ve mâsiyet olmasına rağmen helak olmamaktadır. (Okumuş, 2003: 144)

Her ne kadar ahir zaman ümmeti içerisinde yer alan bazı fert ve toplulukların az da olsa yerden ve gökten gelen felâketlerle helak edilmiş ve halen de ediliyor olmuş olması, ümmetin tamamını yok edecek gökten ve yerden gelecek genel bir azabın kaldırılmış olmasına engel teşkil etmez. Zaman zaman yanardağların fişkırttığı lavlarla üstten; deprem, fırtına, kasırga ve sel gibi felâketlerle yerden gelen bir azapla belli sayıda kimsenin cezalandırılmasıyla karşılaşmamız, Allah'ın ahir zaman ümmetini toplu olarak gökten ve yerden gelecek olan bir azapla yok etmeyeceği realitesini ortadan kaldırmaz. Burada önemle üzerinde durulması gereken hususlardan biri de, Resûlullah (s.a.v)'in dualarında yer alan esas noktadır ki bunu da, "ümmetin tümünü kapsayacak, hepsinin yok olmasına sebep olacak helak şekillerinin onlardan kaldırılması" oluşturmaktadır (Çimen, 2005: 61-62).

Toplumların çöküşlerine hangi açıdan bakıldığı önemlidir. Örneğin İslam toplumlarında teknoloji geri olmasına karşın, sanat, edebiyat, mimari, insani bilimler ve metafizik alanlar çok ileridedir (Nasr, 1993: 77). İşte bu geniş anlamı içerisinde toplumsal çözülmeye sebebiyet veren ahlaki ve sosyal zafiyetler üzerinde durmak icap etmektedir.

Günümüz insanların sıkça karşılaştığı problemlerden önemli birisi de toplumun esasını oluşturan sosyal kurum ve kuruluşlardaki anomik durumdur. Diğer bir ifadeyle toplumsal

çöküş tezahürleri farklı şekillerde gelmektedir. Toplumun olmazsa olmazı olan aileler, gündün güne değer kaybetmekte, dağılmaktadır. Ayrıca toplumdaki ahlaki değerlerin alt-üst olmasından dolayı bireyler bencilleşmekte ve fedakârlık göstermekten, sorumluluk bilincinden yoksundurlar. Bundan dolayı, toplumda gayri meşru çocuk oranı yükselmekte ve aile ana-erkil bir yapıya bürünmektedir. Bunun sonucunda ise anne, çocuklarını yetiştirebilmek, geçindirebilmek için işlerde fazla mesai yapmaktadırlar. Bu da çocukları anne şefkatinden yoksun bırakmakta, stres, huzursuzluk, mutsuzluk, korku da hat safhada yer almaktadır.

Varolan bu anomik durum bazen de sebepsizce yerini intihara bırakmaktadır. Bu insanlar da toplum tarafından dışlandıkları için ekonomik konumlara yasal yollarla değil de gayrimeşru yollarla, suç işleyerek ulaşmaktadırlar. Suç oranlarındaki artış bunu da göstermektedir. İlme, ahlaka ve bilime verilen değer azalmakta ve emeksiz, zahmetsiz şöhret olma tutkusu gelişmektedir. Bunun sonucunda ise sorumsuz, vurdumduymaz, bencil bir nesil ortaya çıkınca aile içi şiddet ve geçimsizlik hat safhaya ulaşmakta buna bağlı olarak da sakat çocukların ve zekâ oranı düşük çocukların doğması ve davranış ve uyum bozukluğu olan çocukların çoğalmakta gün geçtikçe de artarak toplumumuz için bir tehdit haline gelmektedir (Ocak, 2010: sy).

Etrafınıza şöyle bir bakın: İçinde yaşadığınız dünyada her türlü adaletsizlik, iğrençlik, zulüm, işkence, işgal, terör, savaş, bireysel hırslar, gurur ve mücadeleler, entrikalar, birbirinin kuyusunu kazıp sinsi planlarla elde edilen makamlar, oyunlar, yalanlar, ikiyüzlülükler, ahlaki çöküşler, hiçlikler olmakta ve yaşanmakta. Yaşadığımız her gün ve her an yeni bir olay, farklı bir sorunla karşılaşmaktayız (Ocak, 2010: sy).

Helak edilen toplumlarla ilgili sünnetullah şu şekilde işlemesiyle beraber bireylerin davranışları daha çok zulüm kavramıyla örtüşmektedir. Örneğin, faizli muameleler (2/279), yetimlerin mallarını haksız yere yemek (4/10), yeryüzünde fesat çıkarıp refahla şımarmak, dünya zevklerine aşırı düşkünlük (11/116), ikili münasebetlerde Allah'ın belirlediği sınırları aşmak (2/229), haksız yere insan canına kıymak (5/29), İblis'i dost edinme (18/50), şeytana itaat (14/22), Allah'a ibadeti engelleme (2/114), ortaklıkta dürüst olmamak (38/24), fuhuş ve zina (12/23) gibi davranışlar zulüm olarak sayılmıştır (Düzenli, 2000: 85).

Kur'an'da anlatılan kıssalara baktığımız zaman en fazla Hz. Mûsa'nın kıssasına yer verilmiştir. Mûsa peygamberin gönderildiği yapıda; Şüphe yok ki, Firavun yeryüzünde (ülkesinde) büyüklük taslamış ve ora halkını sınıflara ayırmıştı. Onlardan bir kesimi eziyor, oğullarını boğazlıyor, kadınlarını ise sağ bırakıyordu. Şüphesiz o, bozgunculardandı. (Kasas 28: 4). Firavun'un toplum üzerinde bölücü bir fonksiyon icra etmesi nedeniyle halkın çeşitli sınıflara ve gruplara tabi olduğu bir ortam olarak ifade edilmektedir. Toplum üzerinde bütün yetkilere sahip olan Firavun'a Hz. Mûsa ve Hârûn toplumda var olan zulme son vermesi için onu uyardığı görülmektedir.

Mütreflik, mala, mülke aşırı bağlılığı ifade eden bir nitelemedir. Eleştiri konusu olan bu özelliğin ayırt edici vasfı, mal sahibi olmak değil, mütreflerin toplum içerisinde yolsuzluk etmek, bozgunculuk çıkarmak şeklinde zuhur eden ahlaki durumlarıdır. Allah, mal biriktirme arzusuna veya malın çok olmasına karşı değildir. Önemli olan Allah'ın vermiş olduğu malı, mülkü iyilik ve hayırda kullanmaktır. Dolayısıyla Kur'an malını, mülkünün zulüm ve kötülükte kullananları mütref olarak nitelemektedir (Turgay, 2007: 93). İşte onlar, kendileri için âhirette ateşten başka bir şey olmayan kimselerdir. (Dünyada) yaptıkları şeyler, orada boşa gitmiştir. Zaten bütün yapmakta oldukları da boş şeylerdir (Hûd 11: 16). Kuran mütreflerin toplum içinde kötülüğü yaydığını ve bu eylemlerinin sonucunda toplumu helaka sürüklediğini beyan etmektedir (İsrâ, 17: 16).

Bir toplumda Allah'ın nimetlerinin adaletsizce dağıtılması, zengin-fakir uçurumunun git gide genişlemesi üzerine dünyada var olan, zengin birkaç kişinin gelirin bile birçok ülkenin gelirinden fazla olacak dereceye ulaşması, insanları bilinmezliğe doğru sürüklemektedir. Bunun sonucunda da insanlara özentiler olarak gösterilen ekonomik konumlar insanların suç işlemesine teşvik etmekte ve toplumun bir bunalıma gittiğinin göstergesidir. Toplumdaki var siyasi ve iktisadi yönden oluşan bu dengesizlikler sonucunda ise, sosyal çözülme ve helakın zeminini hazırlayan ahlaki bunalımlar yaygınlaşmaktadır. Mülkiyetin tek elde toplanması, toplumda sosyal adalet ve dengelerin ortadan kalkmasının nedenidir. Bu da toplumda ifsat ve kargaşanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır: "Biz bir ülkeyi helak etmek istediğimiz zaman, onun varlıklarına emrederiz, orada fiske yaparlar (kötü arzularının peşinde koşarlar) böylece o ülkeye (azap edeceğimiz hakkındaki) söz(ümüz) hak olur, biz de orayı darmadağın ederiz." Burada çöküş sürecine girmekte olan toplumların, mütreflerin haddi aşmalarına engel olamadıklarından dolayı kendi yok olma şartlarını yine kendi

elleriyle hazırlamaktadırlar. Bu süreç yalnızca mütrelerin kendi yaptıkları eylemleri ile meydana gelmeyip, normal insanların ve kavmin de toplumsal çözülmenin gerçek sorumluları olan mütrelerin zulüm ve kötülöklere duyarsız kalmaları sonucunda gerçekleşmektedir (Mevdudi, 1986: 91).

SOSYAL ÇÖZÜLME

Sosyal çözölme ise, sosyal değışmenin olumsuz boyutu olarak bir toplumun inanç ve değerler sisteminin etkinliğini yitirmesi yönündeki değışimi ifade etmektedir (Arslantürk-Amman, 2012: 376). Bir başka deyişle, bir toplumdaki sosyal gruplar arasında görölen sosyal iraklaşmanın artışı, dolayısıyla o toplumun işleyen bütünüünü aksatacaktır (Erkal, 1997: 297). Bunun bir sonucu olarak kurumlar, fertler arasındaki uyum bozulduğı gibi fertle grup ve fertle kurum arasındaki uyum da bozulmaktadır (Yıldırım, 2005; 19).

Sosyal bütünleşme kavramının tam karşıtlığı olarak da tanımlanan sosyal çözölme; bir toplumun bütünlüğüne zarar verecek şekilde etkin olan sosyal ilişkilerin gevşemesi diye de belirtilmektedir. Çünkü böyle bir durumda cemiyet, giderek bir bütün olma özelliğini yitirmeye başlayacaktır (Yıldırım, 2005; 12).

Toplumsal çözölmenin yaşandığı toplumlarda, toplum artık işleyen bir bütün olma özelliğini kaybeder, bunun yanında toplumsal ilişkiler iyice zayıflar. Diğer bir ifadeyle toplumu ayakta tutan inanç ve değer sistemleri etkinliklerini yitirmiş, toplumsal kurumlar yeni norm ve değerlere uyum sağlayamaz duruma gelmektedir (Türkdoğan, 2014: 156). Bir toplumda suç, şiddet, alkolizm, cinsel sapıklık, zihinsel hastalıklar ve intihar gibi menfi tutumlar çok sık meydana geliyorsa bu tür toplumlarda çözölmenin işaretleri başlamış anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle toplumsal kontrol ve değer yargılarının çökmesi manasına da gelmektedir (Kızılçelik-Erjem, 1996: 487).

Durkheim, intihar olayını bireyin dışında sosyal bir olay olarak ele alır. İntiharların dışında; cinayetlerin, seksten doğan ölümlerin, uyuşturucu madde alışkanlığının, evlilik dışı doğumların ve mezhep kavgalarının yoğun artışı da çözölme işaretleri olarak değerlendirilmektedir. Erkal'a göre, Durkheim fonksiyonel bütünleşmeyi sağlaması ve çözölme önlemesi bakımından işbölümüne ağırlık vermesi yeterli görölmemektedir. Çünkü iş bölümünün geliştiğı, sosyal refahın maddi ölçülerde arttığı birçok ölkede, çözölme hallerine rastlanmaktadır. Hızlı sanayileşme ve teknik ilerlemeler, sosyal ve beşeri ilişkiler

üzerinde yıkıcı etkiler doğurmuştur. Dolayısıyla, maddi tatminin yanı sıra, birey ve grupları kendiliğinden işbirliği ve daha yoğun ilişkiler içine çekmek gerekmektedir. Maddi tatmine rağmen, anomi ve manevi tatminsizliğin görüldüğü birçok Batı toplumunda çeşitli sosyal bunalımlara rastlanmaktadır. Eğer sadece, modern teknik işbölümü sosyal çözümü önleyici bir role sahip olsa idi, bu ülkelerde görülen çeşitli çözümler ortaya çıkmazdı (Erkal, 1997: 298-299).

"Ziya Gökalp'a göre bir toplumu meydana getiren bireyler toplumun temel ahlaki kurallarına ters düşen davranışlarda bulunurlarsa; birbirlerinin hak ve yetkilerine tecavüz ederlerse; "Biz" duygusu yerini "ben" duygusuna terk ederse; işbölümünde hukuktan saparlarsa o cemiyet sosyo-kültürel çözümler ortamına girmiş demektir. Bu anlamda Gökalp'a göre, sosyo-kültürel çözümlerden kurtulmanın veya bu ortama girmemenin çaresi, bir cemiyeti oluşturan bireylerin "ulusal hars" temeline dayalı din, ahlak, hukuk, demokrasi, iktisat gibi çeşitli alanlarda kendilerine düşen görevleri yeterince yapmaları; "ulusal hars"ı bozmayacak şekilde medeniyetin ilim, fen ve tekniklerinden faydalanmaları ve "millet" in birliğini, bütünlüğünü, işleyişini, devamını esas tutmaları temeline dayanmaktadır. Gökalp'e göre sosyo-kültürel çözümlerden kurtulmanın reçetesi ulusal kültürün korunması ve milli kültür ile medeniyet unsurlarının bütünlüğüne çerçevesinde olmaktadır (Yıldırım, 2005; 15).

TOPLUMSAL ANOMİYİ SONUÇ VEREN KUR'ANİ DURUM VE OLAYLAR

Zulmün Toplumda Yer Edinmesi

Bir toplumda zulüm varsa ve bu toplum anomiye düşmüyorsa, ya toplumda zulüm tam olarak nüfuz etmemiştir, ya da az da olsa adalet ile hükmeden kimseler olduğundan dolayıdır. Nitekim Kur'an ayetlerinden zulmün hüküm sürdüğü bir toplumun anomiden kurtulmasının imkan dâhilinde olmadığını belirtmektedir. Onlar Allah'ın azabı geldiğinde, kendilerine fayda vermeyen putlara tapıyorlardı ve putlar onların ziyanlarını artırdı (Hûd, 11: 100-102), (Güneş, 2005; 75). Kur'an'da toplumların anomiye sürüklenmeleri, bizzat o toplumların yaptıkları zulüm ve haksızlıklar yüzünden olduğu belirtilmektedir. Kendilerinden önce gelen toplumlar kuvvet bakımından onlardan daha üstündüler. Ancak onlar Allah'ı ve peygamberini yalanlayarak kendilerine zulmediyorlardı (Rum, 30: 9). Hûd suresinde de Semûd kavminin işledikleri zulümden dolayı sanki hiç yaşamamış gibi yok olup gittikleri ifade edilmektedir (Hûd, 11: 67-68).

Ayetlerden anlaşıldığı üzere, hiçbir kavim kendi yaptıkları zulüm ve haksızlık olmadan helâk olmuş değildir (Güneş, 2005: 76).

Sünnetullah gereği başkasına zulmedenlerin cezaları daha dünyada iken verilir. Ey insanlar, taşkınlığınız kendi aleyhinizedir. Sadece fani dünyanın zevklerini gözetiyorsunuz. Sonra bize dönersiniz, biz de size bütün yaptıklarınızı haber veririm. Ayetin sonunda geçen "Sonra bize dönersiniz, biz de size bütün yaptıklarınızı haber veririm." ifadesi zalimlerin ahirette yaptıklarının karşılığını alacaklarını bildirirken, "taşkınlığınız kendi aleyhinizedir." ifadesi de daha dünyada iken zulmedenlerin azaba uğrayacağını bildirmektedir. (Yunus, 10: 23). "Kur'ân-ı Kerim'de, İsrailoğullarına şu hükmü verdik: Biz, Kitap'ta (Tevrat'ta) İsrailoğullarına, "Yeryüzünde muhakkak iki defa bozgunculuk yapacaksınız ve büyük bir kibire kapılarak böbürleneceksiniz" diye hükmettik. Nihayet bu iki bozgunculuktan ilkinin zamanı gelince (sizi cezalandırmak için) üzerinize, pek güçlü olan birtakım kullarımızı gönderdik. Onlar evlerinizin arasına kadar sokuldular. Bu, herhâlde yerine gelmesi gereken bir va'd idi. Nitekim yeryüzünde kibire (kibir) kapılıp başkasına zulmeden İsrailoğulları kendilerinden daha kuvvetli bir topluluk tarafından cezalandırılmışlardır (İsra, 17: 4-5). Bu ayetler, muhtemelen M.Ö. 7. yüzyılda Filistin'in Babilliler tarafından istila edilip İbrani halkının büyük bir kısmının öldürüldüğü ve yüz yıl kadar sonra Süleyman Mâbedi'nin aynı güçler tarafından yıkılıp geri kalan İsrailoğulları'nın esir edildikleri ve yurtlarından atıldıkları olaylara işaret etmektedir (Esed, 1900-1992: 560).

Reşid Rıza'nın da vurguladığı gibi bir memleket halkı, Şuayb kavmi gibi başkasının haklarına riayet etmez, Lût kavmi gibi cinsî sapıklığa girmez, Hüd kavmi gibi halka zulmetmez, Firavun kavmi gibi güçsüzleri ve zayıfları köle edinen zorbalara itaat etmez, toplumsal, medenî ve eğitim-öğretim işlerinde adil davranırlarsa, sadece şirkten dolayı Allah onları helâk etmez. Kur'ân ilkelerine göre, bir toplumun helâk olabilmesi için fiil ve faaliyetlerine fesadın da bulaşması gerekir. Çünkü fesad uygarlıkları yok eden bir zulümdür (Güneş, 2005; 79).

Aristokratların/İleri Gelenlerin Azgınlığı

Mele' kelimesi, Kur'ân'ın pek çok yerinde geçen bu kavram toplumun üst tabakasını oluşturan önde gelen kesimdir. Tefsir

âlimleri bu kelimeyi önde gelenler ve şeref sahibi kimseler (eşraf) olarak tefsir eder. Mele', gözleri, görüş ve duruş itibariyle, kalpleri saygınlık ve heybet yönünden dolduran, ileri gelen topluluk demektir. Bir toplumda söz söyleyecek kimselerin bir araya gelerek oluşturacağı heyet de da mele' kavramının içine girer (Çanga, 2012: 1012).

Kur'ân'dan ilham alan İbn Haldun'un Mukaddime'sinde kendini beğenmiş zenginlerin, toplumları nasıl güçsüz hale getirip medeniyetleri anomiye sürüklediklerini özetle şöyle anlatır: Maddi refahın artmasıyla birtakım alışkanlıklar da artar ve gittikçe gelirlerin karşılamayacağı boyutta masraflı olmaya başlar. Böyle bir ortamda fakirler hor görülürken, mütrefler birikimlerini eğlencelerde tüketirler. Daha sonra gelen nesiller, daha da zevk düşkünü olurlar, bütün servetlerini bu yolda harcarlar. Refah içinde yaşamak, zevk düşkünü olmak, insanın fitratını bozacak her çeşit kötülük ve iradesizliğe neden olur. Bunun sonucunda medeniyetin devam etmesinin bağlı bulunduğu iyi haller, durumlar yok olurken, medeniyetin çökmesine neden olan kötü huylar, alışkanlıklar yaygınlık kazanır. Bundan sonra o medeniyette çöküş emareleri görülmeye başlar, yapısı sarsılır ve nihâyetinde önlenmesi imkânsız yıkılma ve yok olma safhası ortaya çıkar. Bu, Yüce Allah'ın medeniyetler için koyduğu sünnetullahın gereğidir (İbn Haldun, 1989: 427)

Bu seçkin, sınıf kendilerinin dışındaki insanları “basit ve sığ görüşlü, dar düşünceli, alt tabaka” olarak görürlerdi. Kavminin inkâr eden ileri gelenleri, “Biz, senin ancak bizim gibi bir insan olduğunu görüyoruz. İlk bakışta sana uyanların da ancak en aşağılıklarımızdan ibaret olduğunu görüyoruz. Sizin bize karşı herhangi bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Aksine sizin yalancı kimseler olduğunuzu sanıyoruz” dediler (Hûd, 11: 27). Putperestlerin, “Düşünmeden, görür görmez inanan ve sığ görüşlü” olarak niteledikleri bu insanların onlara göre kendileriyle aynı mecliste bulunmaları mümkün değildir. Zira kendileri siyasi ve ekonomik yönden iyi olan seçkin sınıf; diğerleri ise, toplumda hiçbir önemi ve saygınlığı olmayan ancak kendilerine gönderilen peygambere inanan fakir halk kitlelerini oluşturmaktaydılar. Putperestler her şeyi maddi kuvvetle değerlendirdikleri için, Hz. Nûh'a inanan bu insanların zamanla kendilerinin ellerinden mallarını ve siyasi güçlerini alacaklarını sanıyorlardı. Onun için Nûh (a.s.)'a “Sana tabi olanlar bizim en aşağı ve hiç düşünmeden karar veren sığ görüşlülerimizdir.” Diyerek onları yanından kovmalarını istiyorlardı (Yılmaz, 2007: 13).

Toplumdaki statüsü ne olursa olsun şu veya bu sebeple ilahi mesaja inanan birinin küçümsenerek kovulması, hak etmediği bir

muameleye tabi tutulması, sıradan bir insana yakışmadığı gibi bir peygambere de yakışmaz. Bunun için Hz. Nüh " Ben o iman edenleri (teklifinize uyararak) kovacak da değilim diyerek onların bilgisizce davrandığını belirtiyor ve kendisine inananları çevresinden kovmaya hiç yanaşmamıştır. Çünkü onları etrafından uzaklaştırırsa ahirette bundan dolayı Rabbine hesap vereceğinin bilincindedir (Hûd, 11: 29- 31), (Yılmaz, 2007: 28).

Âd kavmi ile ilgili bilgiler genellikle Kur'an'a dayanmakta, ayrıntılar ise daha çok tefsirlerde bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim'in ifadesine göre bu kavim muhteşem güzellikteki saraylara (Şuara, 26: 128-129), mallara, sürülere, eşi benzeri olmayan bağ, bahçelere ve pınarlara sahipti (Şuara, 26: 133-134). Bundan dolayı gururlanan ve büyüklük taslayan Âd kavmi Allah'ın rahmetinden uzaklaşıp, O'nu inkâr etmiş insanlara zulmederek azgınlık ve taşkınlıkta bulunmuştur (Hûd, 11: 59)

Bir insan bir şeyi yapma kudret, bilgi ve yeteneği kendinde hissettiği zaman Allah'ı unuttur ve bu yaptıklarının kendi çalışması olduğunu söyler. İnsanda bu hissin oluşmasıyla birlikte enaniyet damarları kabarır ve bu var olan nimetlerin, bolluğun Allah-u Teâlâ'dan olduğunu unuttur ve lükse, israfa, savurganlığa başlar. Her zaman o malın baki kalacağını hatta kendisinin de baki kalacağını sanar. Nitekim bunu Firavun'da görebiliriz. O bu güç ve kudreti kendisinde görüp Allah'ın indirdiklerini uygulamayıp heva ve hevesleri doğrultusunda hükmeder ve ilahlık iddiasında bulunur. Onlar Allah'ın gönderdiğini az bir karşılığa değiştiriyorlardı. Dolayısıyla Allah'ın koyduğu kurallara uymayıp kural koyanlar ve o kurallara itaat edenler, tevhid dışına çıkıp kâfir, fâsık, zalim olurlar. Allah, da bunu böyle nitelemiştir (Maide, 5: 44-47).

Müşrikler, Allah'a inanıyordu ancak onunla iletişime girmek için kendilerine put yapıyorlar ve bunu bir inanç ve kültür mirası olarak kabul etmişlerdi. Putların yok olması, bütün inanç değerlerinin sarsıntıya uğraması ve buna bağlı olarak sosyal, ekonomik, askeri, hukuki ve ahlaki hayatın da köklü değişimlere uğrayacağı anlamına gelmekteydi. Bu, çok önemli olan bir başka olayın da kaynağında yatan bir özelliktir ve tarih boyunca peygamberlere karşı ilk isyan, kendi toplumlarında hâkim sınıfları temsil edenlerin, seçkinlerin, güçlülerin (Mele', Mütref) niçin en sert tepkilere başvurdıklarını, inatlarından vazgeçemediklerini, kesin inkârcı bir tutum takındıklarını da geniş ölçüde açıklar. Çünkü müşrik sistemde, keskin hiyerarşik düzende önde gelenler ve seçkinler sıralamanın en üst tabakasını oluştururlar. Kültürel,

ekonomik ve askeri güçlerin uyum ve işbirliği içinde toplumun genelinde hâkim olan bu sistem, bütün ayrıcalıkları bu hâkim sınıfın kullanımına sunmuştur (Bulaç, 1987: 37).

Nûh (a.s.)'a ilk itiraz edenler kavmin zengin ve idareci tayfasından gelmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de onlar, iki kez 'kavminin inkârcı aristokratları (Hûd, 11: 27) (Mü'minun, 23: 24), iki yerde de onların inkârcılığına değinilmeksizin sadece 'kavminin ileri gelenleri' şeklinde tanıtılır. Hz. Nûh'u kesin bir sapkınlık içinde gördüğünü söyleyen (Araf, 7: 60), yalancı olarak itham eden (Hûd, 11: 27), O'nun da kendilerinden farkının bulunmadığını üzerlerinde herhangi bir üstünlük iddia edemeyeceğinden (Hûd, 11: 27), (Mü'minun, 23: 24), O'na ayak takımı dedikleri yoksulların itaat ettiği (Hûd, 11: 27) ve Hz. Nûh'a toplumun bu alt sınıfın uyduğu müddetçe asla inanmayacaklarını söyleyen (Şuara, 26: 111), Hz. Nûh'tan bu yoksul mü'minleri def etmesini isteyen (Hûd, 11: 29-30) (Şuara, 26: 111-114) ve Hz. Nûh gemi yaptığı sürede O'nunla alay eden (Hûd, 11: 38), hep bu kavmin önderleridir. Nûh, dedi ki: "Rabbim! Gerçekten onlar bana karşı geldiler, malı ve çocuğu ancak kendi hüsrânını artıran kimselere uydular" (Nûh, 71: 21).

Yani Nûh Kavmi serveti ve çocuğu kendisine zarar ve ziyandan başkasını artırmayan kendini beğenmiş ve servet sahibi önderlere uyarlar. Hz. Nûh gibi kendisine itaatle emr olundukları bir peygambere değil de kavmin önde gelen bu varlıklı, şımarık ve kâfir idarecilere uydukları için Nûh Kavminin çoğu Mü'min değildir. İman edenler ise az bir gruptur (Temizkan, 2012: 126). Hz. Hûd (a.s.)'nin tevhide, Allah'tan korkmaya, tövbeye ve kendisine itaate davetine ilk karşı çıkanlar kavminin önde gelen müşriklerinden oluşmaktadır (Araf, 7: 66). Çeşitli bahaneler sonucunda iman etmeyeceği belli olan bu grup diğer insanların da Hz. Hûd (a.s.)'a iman etmesine engel oluyordular.

Semûd Kavmi'nin önde gelenleri de müşriktir. Hz. Sâlih'e inanan fakirlere kavmin önde gelen müstekbirleri büyüklük taslayanlar, "Şüphesiz biz sizin inandığınız şeyi inkâr edenleriz" dediler (Araf, 7: 75-76). Hz. Salih (a.s.)'a da, kendilerini çağırdığı şeyden de derin şüphe içinde olduklarını kendilerine getirdiği her şeyi inkâr ettiklerini ve söylemişlerdir (İbrahim, 14: 9). Hz. Şuayb'a Kavminin bir bölümü iman etmiş, ama bir bölümü de iman etmemiştir (Araf, 7: 87) Hz. Şuayb'ın Kavmi'nin önde gelen müstekbirleri diğer insanlara Hz. Şuayb'a itaat ettikleri takdirde mutlaka siz zararda olacaklarını belirterek (Araf, 7: 90), onların hak olan dine gelmesini engelliyorlardı. Allah-u Teâlâ onları kendisine iman etmemeleri yüzünden cehennemlik olduğunu ifade etmektedir (Hacc, 22: 49).

Firavun'un taraftarları Hz. Mûsa'ya kendilerini büyülemek için hangi mucizeyi ve delili getirirse getirsin asla iman etmeyeceklerini ifade ettiler (Araf, 7: 132) Firavun ve bu kavmin önderlerinin yapmış oldukları zulüm ve haksızlık herkesin bildiği gibidir. Onların bu tavırlarını helâk oluncaya kadar devam etmiştir. Kur'ân'ın ifadesine edindiklerimize göre, Nûh, Âd, Semûd, Lût Kavimleri ile Medyen ve Eyke toplumlarında oligarşik bir sistem hâkimdir. İnsanlar arasında birkaç azgın, tuğyankâr, zalim ve zorba kişinin yönettiği Allah'ın verdiği nimetler içinde yüzmekte olan bu bu site devleti görünümlü şehirleri azgın, tuğyankar, isyânkar, zalim ve zorba bazı kimseler tarafından yönetilmekteydi. Aristokrat kesimin peygamberlere karşı çıkmasındaki asıl sebep; sosyal, siyasal, ekonomik ve hukuki çıkarların el değiştirmesiydi (Aydın, 2001: 263-264).

İbrahim Kavmi de bu kavimlere benzemektedir. Firavun Kavmi'nin başında ise kendisinin ilah olduğunun ilan ve iddia eden, İsrailoğullarına zulüm ve işkence yapan, zalim, azgın ve zorba Firavun vardı. Ayrıca Firavun'un kendini ilah olarak kabul etmesine karşılık kavmi de bunu kabullenmiştir (Araf, 7: 123-124). Daha da ötesi kendisini en yüce rab olarak ifade ettiği görülmektedir (Naziât, 79: 24) .

Allah bir toplumu sadece Kur'ân'a muhalif inançlarından dolayı helak etmeyecektir. Halk, birbiriyle olan ilişkilerinde adil ve iyi olduğu sürece yalnızca müşrik olmaları nedeniyle toplumun ilahi bir cezaya veya helake uğraması için yeterli bir neden olamaz. Eğer halk birbirlerine karşı kötü davranmıyor veya birbirlerine karşı vahşiyane davranışlarda, büyük haksızlıklarda bulunmuyorsa kendilerinin inançsız olmaları helak olmalarını gerektirmez. Küfür ve şirkle iktidar olunabilir, adaletsizlik ve zulümle ise asla ...(Razi'den atfen, Yılmaz, 2007: 114).

Peygamberlerin tebliğine karşı ilk itiraz zengin ve aristokrat kişiler ile yönetici kesimden gelmiştir. Toplum üzerinde belli bir etkisi olan bu aristokrat tabaka, kendileri atalarının dininden vazgeçmeyip imana gelmedikleri halde, başkalarının da Peygamber'e katılmalarına müsaade etmemiş, O'na katılan kimselere de zulüm ve işkence uygulamışlardır. Bu çabalarında başarı ya da ulaşmışlardır. (Mü'minun, 23: 24)

Toplumun üst halkasını oluşturan bu aristokrat tabakanın adaletsiz davranmalarına mani olan, haksız kazanç ve fayda elde etmesine engel olan, zayıflara karşı kötü muâmelerine dur diyen, özetle yaşam tarzına müdahale eden peygamber ve getirdiği hak din, toplumlardaki varlıklı kesimin amansız düşmanı haline gelir.

Sahip oldukları ekonomik, siyasi v.b gücü peygamberler ve peygamberlerin getirdikleri dinin aleyhinde kullanmaya çalışırlar. Böylece hak ile batıl arasında amansız bir çekişme başlar. Çoğunluğunu bolluk içerisinde bir yaşam tarzı süren bu aristokrat kesimin oluşturduğu kişilerin önderliğinde yapılan propagandalarla, peygamberler ve getirdikleri hak dine karşı bir fanatik taraftar düşman cephesi oluşturulur. Allah da sünnetullahı devreye sokarak bu felaha kavuşmayacak, kâfir topluluğunu helâk eder (Çimen'den atfen Ulutaş, 2006: 71).

Bir yerde idarenin bozulması, idarecinin adaletle hükmetmemesi birçok problemi beraberinde getirir. Sırf bu yüzden birçok problem oluşur. Ve böyle bir toplum çok değişik sonuçlara gebe bir toplumdur. Artık iş çıkırından çıkmış ve toplum yönünü şaşırılmış ne yapacağını bilmez durumdadır. Böyle bir toplumda değerler, kültürel kodlar alt üst olur (Ulutaş, 2006: 72).

Allah insanları işledikleri suçlar nedeniyle hemen helak etmez. Onlara kendisinin rahmetinin geniş olduğunu hatırlatarak tövbe etmeleri için cezalarını hemen vermeyip kendilerine mühlet verdiğini bildirmektedir. “ Senin bağış bol Rabbin merhamet sahibidir. Şayet yaptıkları yüzünden onları (hemen) sorumlu tutacak olsaydı onlara azabı çabucak verirdi. Fakat kendilerine tanınmış belli bir süre vardır ki, artık bundan kaçıp kurtulacak bir sığınak bulamayacaklardır (Kehf, 18: 58) (Yılmaz, 2007: 115).

Bedeni Arzuların Esiri Olma

Kur'an'a göre kötülüklerin yaygınlık kazandığı, günahların aşikâr işlendiği, ahlâk ve terbiyenin kalmadığı toplumlar, insanlığa ve medeniyete büyük beladırlar. Bu topluluklara artık herhangi bir öğüt ve nasihat fayda vermemektedir. Böyle toplumların zayıflamaları ve hatta yok olmaları kaçınılmazdır. İşte cinsî sapıklığa düşen Hz. Lût'un gönderildiği toplum, onun uyarılarına aldırmayıp onu alaya almış, Allah da bu onulmaz toplumu yok etmiştir (Araf, 7: 81-82). Kur'an ayetlerinden anlaşıldığı kadarıyla Lût kavminde işlenen bu tür bir cinsî sapıklığın daha önce bir benzeri meydana gelmemiş ve söz konusu eylem fert boyutunu aşmış toplumun tümünde yaygınlık kazanmıştır (Ankebût, 29: 29) (Güneş, 2005: 86).

Âd kavmini zulüm ve haksızlığa sevk eden amel, Allah'ın kendilerine verdiği bolluk, bunun sonucunda refah içinde sürdürdükleri lüks hayattır (Cora, 2013: 126). Allah'ın sizi Nuh'un kavminden sonra onların yerine geçirdiğini ve yaratılış bakımından sizi onlardan daha iri, kabiliyetli kıldığını hatırlayın

ve Allah'ın nimet ve iyiliklerini anın ki kurtuluşa eresiniz" dedi (A'raf, 7: 69). Kavminin inkâr eden ve ahiretteki buluşmayı yalanlayan ileri gelenleri ki, onları dünya hayatında verdiğimiz bol nimetle şımartmıştık (Mü'minun, 23: 33). Onlara size vermediğimiz servet ve kuvveti vermiştik (Ahkaf, 46: 26). Sizin bütün hedefiniz, varlık amacınız, her yüksek yere bir şato kurup bos şeylerle oyalanmak mıdır? Dünyada ebedi kalacağınızı umarak yaldızlı, ihtişamlı yapılar mı edirsiniz. Siz insanlara dokunduğunuzda hep böyle zorbalar gibi mi dokunursunuz (Şuara, 26: 128-130). Âd kavmi teknolojiye de ileri bir seviyede idiler. Yaptıkları sağlam ve ihtişamlı binalar bunun bir kanıtıdır. Fecr suresi 6-8. ayetler bu kavmin kurmuş olduğu İrem şehrinde ve bunun ülkelerde henüz bir benzerinin olmadığından bahseder. Onları işte bu yaşam tarzları zulme yöneltmiştir. Kur'an-ı Kerim'de onların kötü fiillerinin neler olduğu bize bildirilmekte ve bu fiili bu zamana kadar hiçbir milletin yapmadığı belirtilmektedir (Ağırman, 2014: 14). Lût'u da peygamber olarak gönderdik. Hani o, kavmine şöyle demişti: "Gerçekten siz, sizden önce dünyada hiçbir toplumun yapmadığı bir hayâsızlığı işliyorsunuz." "Siz hâlâ erkeklere yanaşacak, (cinsel ihtiyacı gidermede meşru) yolu kapayacak ve toplantılarınızda edepsizlik yapacak mısınız?" Kavminin cevabı, "Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi Allah'ın azabını getir bize" demeden ibaret oldu (Ankebut, 29: 28-29).

Buna göre onlar üç farklı suç işlemişlerdir.

1- Erkeklerle şehvetle yaklaşmaları! Oysa daha önce hiçbir insan topluluğu böyle bir davranışta bulunmamıştır. Dünyanın pek çok yerinde akıl almaz bir şekilde yaygınlaşan eşcinsellik ve benzeri cinsel sapıklık, ahlak ve terbiyenin menfur gördüğü bir alışkanlıktan başka bir şey değildir. Son derece çirkin olan bu fiil, ibtidai ve gayri insani arzuların ortaya çıkışıdır. Tarihin hemen her döneminde görülebilen bu marazi davranış, bir toplumun değer ölçülerinin yok edildiği, rûhi hastalıkların baş gösterdiği, bilgisizliğin, insafsızlığın, cehaletin hızla arttığı toplumlarda ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2007: 59).

2- Yol kesmeleri! Onlar insanların yollarını keser, onları öldürür ve mallarını alırlardı (İ. Kesir 'den atfen Yılmaz, 2007: 60). Sedum halkının ve diğer şehirlilerin, yaşadıkları bölgenin dışında yol üstünde bostanları ve meyve bahçeleri vardı. Yağmur yağmadığından dolayı kuraklık ve kıtlık meydana geldiğinde birbirlerine "içinde kendinizi geçindireceğiniz meyve bahçelerinizi dışarıdan gelen yolculardan koruyunuz!" dediler. " Nasıl koruyalım" dediler. Birbirlerinin yanında düşünüp gelip gittiler. "

Yurtlarınızın içinde bulduğunuz ve tanımadığımız kişilerin elbisesini soyunuz, ırzına, namusuna geçiniz! Siz bunu adet haline getirip, sürekli yaptığınızda; insanlar şehirlerinize ayak basamazlar” diyerek düşüncelerini uygulamaya koydular. Artık bundan sonra yol kesiyorlar, şehirlerinden geçen erkek yolcuların namusuna göz dikip, onlarla alay edip yakaladıklarına tecavüz ediyorlardı (Taberi’ den atfen Yılmaz, 2007: 60).

3-Toplantı yerlerinde kötülüğü açıkça yapmakta idiler. Meclislerinde birlikte otururlarken birbirlerinden utanmadan gaz yaparlar, yollarda alenen birbirlerinin ırzına geçmekten utanmazlardı. Birinin namusuna tecavüz eder, döver ve sonra da bunu yapan kişi “Sana yaptığımı karşılık ücretimi ver” derdi (Taberi’den-Yakubi’den atfen Yılmaz, 2007: 60).

Ticari Anomi

Medyenliler insanların mallarını değersiz gösterip onu ucuza alıp pahalı satmak veya ölçü ve tartıda hile yapmak gibi ticari ahlaksızlıkları irtikâp edindikleri için Şuayb (a.s.) onları böyle yapmamaları konusunda uyardı (A'râf, 7: 85-86). Fakat onların “önde gelen aristokratları ve önderleri halkı kandırmak için şöyle söylediler: “Dürüstlük, doğruluk, ahlak ve iyilik gibi hususları temel ilkeler kabul eder ve uygularsak; biz o zaman tümüyle mahvoluruz. Biz ticaret ve alışverişimizde doğruluk ve dürüstlüğe uyar ve mesleğimizi bunlara göre sürdürürsek ticaretimiz kesinlikle büyümeyiz ve serpilemeyiz. Bunun yanında en önemli kervanların güzergâhlarının kesiştiği bölgede yer alan su coğrafi bölgemizden yararlanamaz, bu yörenin uslu vatandaşları olur ve kervanların geçip gitmelerine bir şeyler yapmadan seyirci kalırsak iste o zaman bu stratejik durumun sağlamakta olduğu bütün siyasi ve ticari avantajlarımız bitti demektir. Bu da komşu ülkelere karşı olan hâkimiyetimizin ve üstünlüğümüzün de bir sonu demektir” (Yılmaz, 2007: 71).

Eykelilere yüce Allah ticarete elverişli güzel bir coğrafi mekân, mal ve evlat gibi nimetler verdiği halde onlar bu nimetlere karşı nankörlük etmişlerdir. Bunun sonucunda da ahlaki değerlerinde sapmalar olmuş, ölçü ve tartıda hile yapmışlar, insanları Allah'ın yolundan alıkoymuşlar, Allah'ın yolunda eğrilik arayarak yeryüzünde fesat ve anarşi çıkarmışlardır. Yoldan çıkan bu kavmi islah için yüce Allah Şuayb(a.s.)'i kendilerine peygamber olarak göndermiştir (Ağırman, 2014: 27).

Şuayb (a.s.) kavmini şirkten kurtarmaya çalışarak onları bir ve tek olan Allah'a ibadete çağırmış, ticari ahlaklarını düzeltmelerini isteyerek ölçü ve tartıda hile yapmamalarını, insanların mallarını ucuza kapatmak için değersiz göstermemelerini istemiş, yeryüzünde bozgunculuk

yapmamalarını öğüt verdiği halde onların müstekbirleri Şuayb (a.s.) ile alay ederek “Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber inananları memleketimizden çıkaracağız yahut dinimize döneceksiniz” (A’raf, 7: 85-86). Diğer kavimlerde görülen müstekbirler Şuayb peygamberin kavminde de görülmektedir. Bunlar Şuayb (a.s.)’e inanan mü’minlere inanmamaları için baskı yapmakta ve söyle demektedirler: “Kavminden ileri gelen kibirliler dediler ki: Ey Şuayb! Kesinlikle seni ve seninle birlikte inananları memleketimizden çıkaracağız. Yahut dinimize döneceksiniz. (Şuayb) dedi ki: istemesek de mi? (bizi yurdumuzdan çıkaracak veya dinimizden döndüreceksiniz.) kavminden ileri gelen kâfirler dediler ki: Eğer Şuayb’e uyarsanız, o takdirde siz mutlaka ziyana uğrarsınız” (A’raf, 7: 88-90) (Yılmaz, 2007: 73).

Ahde Vefanın Yokluğu

Helak olan kavimlerin ortak yönlerinden biri de verdikleri sözde durmamaları ve ahitlerine sadık kalmamalarıdır. Biz onların çoğunda, sözünde durma diye bir şey bulmadık. Ama gerçekten onların çoklarını yoldan çıkmış kimseler bulduk (A’raf, 7: 102)

Zulüm: Toplumun zevale götüren en önemli faktörlerden biridir. Zulmün, azgınlığın, dolayısıyla adaletsizliğin hâkim olduğu toplumların düzen ve değerleri bozular. Böyle bir toplumun akta kalma imkânının olmadığı belirtilmektedir. Bu açıdan İslam bilginlerinin “inançlı bir toplumun varlığını sürdürebileceğini, zulmün hâkim olduğu bir toplumun ise ayakta kalamayacağı” şeklindeki tespitleri oldukça anlamlıdır. Nuşirevan-ı Adil’e nispet edilen, “Cehil bile payidar olabilir, fakat zulüm asla!” sözü de bu tespitin doğruluğunu teyit eder (Dartma, 2004: 57).

Cenab-ı Hakk, toplumun ıslahını ve kurtuluşunu sağlayacak bir gurubun bulunmasını ister. Sizden, hayra çağırın, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır (Al-i imran, 3: 104).

Aile Yapısındaki Normsuzluk

Kentleşme ve sanayileşme sonucunda şehirlere göç eden ve küçülen aile yeterli bir dayanışma ve rehberlikten mahrum kalmaktadır. Dinde farklı görüşler; aydınların toplum ve halkla yabancılaşması, birey ve sosyal grupların topluma dâhil oldukları bilincini zaman zaman kaybetmeleri, enflasyonun ahlaki değerleri arındırması, can ve mal güvenliğinin zedelenmesi, geleneksel yapı ile modern yapının uyum sağlayamaması, aile içi otorite sisteminin değişmesi, aile reisinin kim olacağı veya bekârlık

soyadının kullanılıp kullanılmayacağı tartışması (özellikle yeni şehirli nüfusta) kürtajin korunmayı caydırıcı ve kadını ezici etkileri, iradeyi güçsüzleştiren, bireyin sosyalleşmesini engelleyen davranış bozuklukları yaratan, cinsel sapmaları artıran bilinçaltı ve içgüdüleriyle bireysel harekete zorlayan müstehcen yayınlar, aile üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Normal dışı olan her şey idealleştirilmek istenmektedir. Toplumun ayakta tutan kurumlar ve değer hükümlerine saldırılar yapılmakta, cinsel, etnik ve mezhep sorunlarından medet umulmaktadır (Erkal, 1997: 298-299).

Yukarıda da ifade edildiği gibi aile kurumunda meydana gelen çözümleri ifade ettik. Buna binaen Yûsuf (a.s) kıssası önemlidir. Bu noktada, Züleyha aile kurumunun zedelenmesine yönelik bir davranış sergilemektedir. Yûsuf (a.s)'yi yedi kapının arkasına kilitlemiş ve ona sahip olmak istemiştir. Yûsuf (a.s) ise kendisine göz kulak sahibi olan efendisine karşı böyle bir davranışta bulunamayacağını bilmekteydi. Bunu istemeyip kapıları açıp çıkmak isteyince Züleyha gömleğini arkadan yırtmakta ve aile unsuruna zarar vermektedir. Ancak kapıları açtıktan sonra efendisiyle karşılaştılar ve bunun üzerine efendisi Yûsuf (a.s)'yi zindana atmıştır. İki de kapıya koştu. Kadın, Yûsuf'un gömleğini arkadan yırttı. Kapının yanında hanımın efendisine rastladılar. Kadın dedi ki: "Senin ailene kötülük yapmak isteyeninin cezası, ancak zindana atılmak veya can yakıcı bir azaptır." (Yusuf, 12: 25)

Genç çiftler aile kurmak için gerekli olan duygusal olgunluğa ulaşmış ve ulaşmış olmalarına rağmen maddi yetersizliklerinden dolayı aile kurmakta güçlük çekmektedirler. Geçmişte başlık parası gibi bir engelle karşılanan bireyler, şimdi de yoksulluk engeli ile karşı karşıya kalmışlardır. Evlenme yaşının ilerlemesi ile bireyler, cinsel ihtiyaçlarını ahlaki olmayan yollardan gidermekte ve fuhuş oranları ve tecavüz olayları artma eğilimi göstermektedir. Aile kurumunu yıkıma götüren sebeplerden biri de nikâhsız birlikteliklerdir. Ailenin her zaman nikâh ile başladığı düşünülürse özellikle çocuk ortaya çıkınca arada bir sözleşme olmadığından çiftler arasında bir bağlılıkta tam olarak ortaya çıkmamaktadır. Günümüz batı toplumlarında çocukların önemli bir kısmı böyle yasal olmayan yollarla hayat sürdüren insanlardan oluşmaktadır. Bu da çoğunlukla kadınların aile reisliğini tek taraflı olarak ortaya çıkarmaktadır. Bizce burada çözülmeye konu olan durum ise, nikâhsız birlikteliklerin toplum tarafından kanıksanmış ve hatta rağbet ettirici bir tutumla sunulması ve halkın da bundan rahatsız olmamasıdır (Bilgin, 1996: 108).

Yukarıda ifade edilen durumlar aile kurumunu ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerden bahsetmekte, hatta zina, fuhuş gibi gayri ahlaki yollara başvurulması, toplumun temel yapısı olan aileyi anomiyeye sürüklemektedir. Nitekim Allah, Kur'an'da ailenin oluşması için başvurulması gereken yolları ifade edip, anomiyeye engel olacak aile şeklini nasıl kurulacağını da bildirmektedir. Sizden kimin, hür mü'min kadınlarla evlenmeye gücü yetmezse sahip olduğunuz mü'min genç kızlarınızdan (cariyelerinizden) alsın. Allah, sizin imanınızı daha iyi bilir. Hepiniz birbirinizdensiniz. Öyle ise iffetli yaşamaları, zina etmemeleri ve gizli dost tutmamaları hâlinde, sahiplerinin izniyle onlarla evlenin, mehirlerini de güzelce verin. Evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa, onlara hür kadınların cezasının yarısı uygulanır. Bu (cariye ile evlenme izni), içinizden günaha düşmekten korkanlar içindir. Sabretmeniz ise sizin için daha hayırlıdır. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir (Nisa, 4: 25). Ayrıca evlenilmemesi gereken kişileri de Nisa suresi 23. ayette belirtmektedir.

Diğer taraftan doğum teknolojisindeki müthiş baş döndürücü yenilikler ailenin her şeklini mutlaka etkileyecektir. Artık insanoglu kendi tabiatını değiştirmeye dönük atım atmıştır ve bunun sonunun da nerede geleceği belli değildir. Artık kiralık taşıyıcı annelikten, kaç çocuk sahibi olmaya ve cinsiyetine, çocuğun hangi tür bir baba soyu isteniyorsa o istenen baba özelliklerine göre erkeklerden yararlanmaya kadar bu anlamda had safhada bir ailede çözülme söz konusudur. Bugün batı toplumlarında eşcinsel evlilikler konusu da helâki getiren sebepler arasında sayılabilir. Eşcinsel birliktelikler Batılı ülkelerde suç kapsamında değerlendirilmemektedir. Fakat eşcinseller bir taraftan da evliliklerini dinsel meşruiyet arama çabasındadırlar, nitekim bazı Protestan kiliseler bu evliliklere izin vermiştir. Batı dünyasının bu tutumu Papa'yı da rahatsız eder görünmektedir (Yeni Yüzyıl Gazetesi'nden atfen Bilgin, 1996: 112).

Günümüzde eşcinsel evliliklerin birçok ülkede yasal hale gelmesi için her yerde protestolar yapılmakta ve normal evlenenler gibi eşit haklardan yararlanmak istediklerini dile getirmektedirler (Giddens, 2013: 481). Ayrıca buna örnek teşkil etmesi açısından Hz. Lût (a.s)'nin kavmi de böyle bir sapıklığın içindeydi. Onlar cinsel ihtiyaçlarını gidermek için kadınlara değil de erkeklere yanaşmaktaydı. "Siz hâlâ erkeklere yanaşacak, (cinsel ihtiyacı

gidermede meşru) yolu kapayacak ve toplantılarınızda edepsizlik yapacak mısınız?” (Ankebut, 29: 29)

Emniyet istatistiklerine göre, 2009'da daha önceki yıllara oranla, eroin ve benzerlerinde yakalanan kişi ve madde sayısı artmış, sahtecilik işlemlerinde daha önceki yıllara oranla ciddi farklar oluşmuş, yolsuzluklar tam iki katı artmış bir önceki seneye göre, internet ortamında suçların artışında ise iki katı bir sahtekârlık ve dolandırıcılık görülmektedir. Bunun yanında Emniyet'in bütün önlemlerine rağmen dolandırıcılık ve rüşvet suçu azaltılamamış, fakat 2006'tan itibaren artışa geçen hırsızlık suçu azaltılabilmektedir. Cinsel taciz suçluları ise yeni artış göstermektedir (Emniyet Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu: 2009).

Dinin kuvveti, bireyleri ortak bir hayata kendilerini feda etmeye kadar götürebilmesidir. Bu sayede toplum çözülmeye direnç göstermek suretiyle toplumsal hafızada meydana gelen hasarları önleme gücü gösterir. Dolayısıyla bir toplumda din ne kadar güçlüyse çözüme de o kadar az olacaktır (Sezen, 1990: 223).

Ailenin anomiye sürüklenmesinin başka örnekleri de bulunmaktadır. Özellikle Allah tarafından gönderilen bazı peygamberlerin tebliğine kendi aile mensuplarından olan bazı kimselerin uymaması da önem arz etmektedir. Nitekim Lût (a.s)'nin eşinin kendisine itaat etmeyip, batıl tarafta yer aldığı bilinmektedir. Elçilerimiz Lût'a geldiklerinde, Lût, onlar yüzünden tasalandı, onlar hakkında çaresizlik içine düştü. Elçiler ona, “Korkma, üzülme. Biz, seni ve aileni kurtaracağız. Ancak karın başka. O, geride kalıp helâk edilenlerden olacaktır” (Ankebut, 29: 33). Aynı şekilde Nûh (a.s)'nin oğlu dakendisine itaat etmedi, babasının onu daveti üzerine ise; ben şu gördüğün dağa tırmanırım ve kurtulurum” şeklinde beyan edilmektedir. Ancak Nûh (a.s) onu kendi ehlerinden olduğunu söylemekte, ancak Allah öyle olduğunu bildirmektedir (Hûd, 11: 45-46).

Toplumların ahlaki bunalımları sadece kendisiyle sınırlı olmayıp, toplumda yer alan diğer kesimlere de nüfuz edince helak kaçınılmaz olmaktadır. Bununla birlikte toplumda bir isyankârlık dalgası oluşturacağından ve çok büyük etki meydana getireceğinden dolayı, Sünnetullah'a göre bu dalganın önünün kesilmesi gerekmektedir. Bu gözle bakılırsa Sünnetullah yeryüzünde bozulmuş dengeyi gözetme amacına hizmet etmiş olur (Çimen, 2005: 41).

KUR'AN'DAKİ ANOMİK TOPLUMLARIN YAPISINDAKİ ORTAK ÖZELLİKLER

Uyarıcı Olarak Bir Peygamber

Helak olan toplumlarda görülen o ki, her topluma, toplumun içinde olduğu sosyal düzen ve dengeyi sağlamak için Peygamber gönderilmiştir (Doğan, 2003: 25). Uyarıcılar, toplumun yanlış yolda olduğunu bildirmiştir. Sünnetullah'ın ifadesine göre, bir topluma bir uyarıcı gitmediği müddetçe, onların helak olmayacağını bildirmiştir. Dolayısıyla helak olan toplumlara peygamber gönderildiği mutlak bir hakikattir. Peygamber'in Allah tarafından gönderildiğine iman etmeyen, O'na ve Allah'ın sünnetine karşı gelenler ve böyle fiillerde bulunanlar helak cezasına çarptırılmışlardır. Bu (peygamberlerin gönderilmesi), Allah'ın, halkları habersizken ülkeleri haksız yere helak etmeyeceği içindir (Enam, 6: 131).

Biz, bir peygamber göndermedikçe azap edici değiliz (İsra, 17: 15). Rabbin, ülkelerin merkezî yerlerine, kendilerine âyetlerimizi okuyan bir peygamber göndermedikçe oraları helak edici değildir. Zaten biz, halkları zalim olmadıkça memleketleri helak etmeyiz (Kasas, 28: 59). Allah'ın, peygamber göndermeden bir kavmi helak etmeyeceği ifadesinden anlaşılan daha önce helak olan tüm kavimlere uyarıcı gönderildikten sonra helak olduklarının göstergesidir. Ancak daha önce ifade ettiğimiz gibi, bu topluluklar peygambere karşı düşmanca tavırlar sergilemiş, onlara karşı akla gelebilecek her türlü zulmü reva görmüşlerdir. Allah, hiç bir toplumu uyardıktan helak etmeyeceğini bildirmektedir. Yani insanları Allah, herhangi bir şekilde uyaracağını, zaten uyarılmayanların da sorumlu olmayacağını da ifade etmektedir (Yılmaz, 2007: 113-114).

Mekkeli müşrikler de dâhil olmak üzere, eski kavimler kendilerine gönderilen peygamberleri Peygamberliğe layık görmüyorlardı. Çünkü Peygamberlerde kendileri gibi bir insan, üstelikte toplumun fakir insanlarından biriydi. Ayrıca Peygamberlere inananlar da toplumun her bakımından zayıf kimseleriydi. Ayrıca müşrikler ilahi risalet ile görevlendirilmeğe toplumun eşrafının daha layık olduğunu iddia ediyorlardı. Nitekim Kureyşliler de aynı şekilde düşündüklerinden peygamberimizin risaletini kabule yanaşmamışlar onu inkâr etmişlerdir. Bunu da Hz. Muhammed'e kin beslemekle, ona karşı büyüklük taslamakla peygambere uymayı kendilerine yedirememekle ve onu küçük görmekle ortaya çıkarmışlardır: "Onların zikir Kur'ân aramızdan buna mı indirilmeliydi demeleri,

zikrimden şüphe etmelerinden, azabımı henüz tatmamış olmalarındandır (Sad, 38: 8) (Yılmaz, 2007: 101-102).

Allah-u Teâlâ her topluma, topluluğa, kavme bir uyarıcı ve müjdeleyici göndermiştir. Çünkü onların işledikleri kötülüklerin kendilerini helak etmemesi için onları tevhide çağıran bir peygamber göndermiştir. Nuh (a.s.)'nin kavmi, sayısız uyarılarına rağmen onlar ona kulak vermemiştir. Onu yine de yalanladılar. Biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtardık ve onları ötekilerin yerine geçirdik. Âyetlerimizi yalanlayanları da suda boğduk. Bak, uyarılan (fakat söz anlamayan)ların sonu nasıl oldu! (Yunus, 10: 73).

Anomik davranışlar sonucu kendi elleriyle yaptıklarından ötürü helak olan toplumların özellikleri arasında nasihatten nasip almayan, nasihat edeni de tenkit edenler kimselerdir. Nitekim Hz. Sâlih (a.s.) helak olan kavmine hitaben “Andolsun, ben size Rabbimin vahyettiklerini tebliğ ettim ve size nasihatta bulundum. Fakat siz nasihat edenleri sevmiyorsunuz” dedi (Araf, 7: 79), diyerek onları yok olmaya götüren bu özelliğine vurgulamıştır. (Şuayb) onlardan yüz çevirdi ve dedi ki: “Ey kavmim! Andolsun, ben size Rabbimin vahyettiklerini ulaştırdım. Size nasihat de ettim. Şimdi ben, inkârcı bir topluluğa nasıl üzülürüm?” (Araf, 7: 93). Lût (a.s), onların nasihatlerini dinlemeyen, çirkin işlerine devam eden kavmini ilahi azapla korkutmaya başlamıştır. Allah'ın azabından korunmaz mısınız? (Şuara, 26: 161-164) sözü ile öğüt dinlememenin bir milleti nasıl helâk olmaya götürdüğünü anlatmış olmaktadır. Helak olan kavimler öğüt verenleri sevmez ve onların nasihatlerine kulak kesilmez, peygamberleriyle ve onun getirdiği tebliğ ile gerek sözlü ve gerekse fiille her türlü çekişme içinde yer almışlar ve muhalefet etmişlerdir.

Kur'an'a, Peygambere ve âlimlere arkasını dönmek, felaha, huzura ve mutluluğa yüz çevirmektir. Helak olan kavimlere, Peygamberler göndererek Allah-u Teâlâ, adaletinin ve merhametinin tecellilerinin gereğini yerine getirmiş, kullarına karşı hiçbir şekilde haksızlık etmediğini göstermiştir. Allah uyarıyı gönderdiği için, helak edilen kavimlerin haklı hiçbir gerekçe öne sürmemesi, kabul edilebilir hiçbir bahane göstermeleri de mümkün değildir (Ulutaş, 2006: 65-69).

Refah Bağımlısı- Mütref Toplum

İtraf, bir toplumun sağlık ve birlik açısından yok olmasına vesile olan başlıca zulümlerdendir. Çöküş sürecine girmiş olan bir toplulukta hâkim olan bu lüks maddi refaha olan bağımlılığın bir ürünüdür. Çünkü maddi refaha bağımlı olan bir millet, refah ve konfor alışkanlık haline getirdiklerinde o toplumda manevî

değerler mekanizması ve toplumsal düzen gevşer. İnsanların zalim olması ve zulmetmesi, yoksulların ve güçsüzlerin haklarını ahlak dışı ve alçakça bir şekilde almasına tepkisiz kalınır veya destek olunur. Kur'ân, gerekli kolaylıklardan yararlanmaya karşı olmamakla beraber; toplumsal refah için tehlike arz eden ve fedakârlıklara göğüs germe yetisine karşı insanları isteksizleştiren bolluk sevgisine karşıdır. Halkın manevî gücünü yok eden lüks değil, lüksü alışkanlık haline getirmektir (Sıddîki, 1982: 36-37).

Bir ülkenin anomiyeye düşmesinde o ülkenin konfor sahibi aristokratların, yani kolay yaşamaya alışmış toplumlarının kendilerine gelen uyarıları göz ardı etmeleri ve bu nimetleri Allah yolunda kullanmama, toplumsal anominin başlıca sebebidir (Sıddîki, 1982: 37) .

Mallarının kendilerini ebedi kılacağını sanmaları; “servet biriktirip onu saymayı adet edinenlere yazıklar olsun! O malının kendisini ebedi kılacağını mı zanneder?” (Hümeze, 10: 2-3). Verilen nimetlerin kendilerini aldatır. İnsanoğlu, ne zaman ki bolluğa ve refaha kavuşursa elinde var olan dünyalıklar yüzünden, ahireti unutup verir. Olaylar karşısında duyarlılıklarını kaybederler. Allah'ın insanlara verdiği bolca nimetler içlerinden zorbalar türemesine neden olur. Bunlarda orada fasıklık yaparlar. Onlara göre hayatta yalnızca dünyevi lezzet ve şehvetlerin önemi vardır. Bunların haricindeki şeylerin hiçbirinin kıymeti harbiyesi yoktur. Aslında toplumun öncüleri konumunda olmaları nedeniyle kötülöklere karşı çıkıp onları işleyenleri sakındırmaları gerekir. “Keşke sizden önceki nesiller içerisinde de yeryüzünde fesat çıkarılmasına mani olan akıl ve erdem sahibi kimseler bulunsaydı. Kurtardıklarımızdan çok azı bunu yapmıştır. Zaten refahtan şımartıldıkları zenginliğin peşine düştüler ve sürekli suç işlediler (Hüd, 11: 16) (Yılmaz, 2007: 118).

Çöküş sürecine girmiş olan toplumlarda var olan refah, bolluk, lüks sonucunda baskı, zulüm meydana gelmektedir. Çünkü bu maddi refah sonucunda insanoğlu bu atmosfer içinde kolaylığa ve konfora alıştığı için toplumun ahlaki değerleri yozlaşmakta ve bu değerler yok olmaktadır. Bunun sonucunda ise insan sorumsuz, vurdumduymaz tavırlar sergileyerek toplumsal düzeni bozmaktadırlar. Bununla birlikte aristokrat kesim, insanların haklarına riayet etmemekte, alt kesim insanlara zulüm ve işkence uygulamaktadır. Bazıları da bu işkenceye ses çıkaramamakta ve hatta destek olmaktadır. Kur'ân insanoğlunun kendisi için yaralı olan şeylere karşı bir tavır sergilememektedir. İnsanlığın Allah'ın vermiş olduğu bu nimeti lüks için kullananlara

karşıdır. Halkın manevî gücünü yok eden lüks değil, lüks alışkanlığıdır (Pazarbaşı, 1996: 314).

Bir toplumun anomiye sürüklenmesinde mütreflerin büyük bir rol oynaması şu şekilde olmaktadır. Onların tutum ve sergiledikleri davranışları, içinde yaşadıkları kitle tarafından dikkatle izlenmekte ve gözlenmektedir. Toplumun önde gelen bu insanların şımarıklık ve riyakârlığın öne çıktığı hayat sitilleri, maddî konumu itibariyle onlardan aşağıda yer alan kesim tarafından özentî, nefret ve haset gibi birbirine karışmış duygular içinde izlenmektedir. Bu durum onlara özentî duyanlarda psikolojik davranış bozukluklarına, aşağılık kompleksine, ve buna ek olarak onların maddî gücüne erişme gayretinden dolayı da haksız kesb yollarının aranmasına neden olmaktadır (Pazarbaşı, 1996: 318).

Güç ve Kuvveti İle Övünen Halk

Kur'an, maddî faydası olan şeylerin çokluğunun, maddî kalkınmanın Allah korkusu ve dine dayalı bir manevî denetim mekanizmasıyla dengelenmedikçe toplumun değer yapısını çöküntüye uğrayacağı üzerinde ısrarla durmaktadır. Kur'an maddî refahın sonucunda ortaya çıkan kendini beğenmişliğe de yer vermektedir. Ancak bunlar Allah'a karşı bir alçakgönüllülük ve teslim olma duygusuyla bir araya getirilmediği ve Allah'ın hâkimiyetinin en önemli unsurlardan biri olarak ele alınmazsa, bu unsurlar kavimlerin ve toplulukların çöküşüne etki eder (Sıddıki, 1982: 38-61).

Şu ayeti kerime de helâke götüren kendini beğenmişliğin bu toplumların kendilerinde var olan (beşerî) bir bilgidен kaynaklandığı ve onları kibirlenmeye ve alaya sevk ettiği belirtilmektedir. Peygamberleri onlara apaçık deliller getirince, sahip oldukları bilgi ile şımarıldılar (ve onları alaya aldılar). Sonunda alaya almakta oldukları şey kendilerini sarıverdi (Mü'min, 40: 83).

Nitekim Âd Kavmi, Allah'ın kendilerine verdiği nimetlere karşılık olarak O'na itaat edecekleri, O'na kulluk edecekleri yerde bu nimetler ters etki doğurmuş, kibir, küstahlık ve öteki insanlara karşı zalimce tavır sergilemişlerdir. Semûd Kavmi de tıpkı Âd Kavmi gibidir. Servet ile şımarık ve kendini kaybetmek denilince, Kur'an'da, karşımıza Kârûn profili çıkmaktadır. Kârûn, "Bunlar bana bendeki bilgi ve beceriden dolayı verilmiştir" dedi. O, Allah'ın kendinden önceki nesillerden, ondan daha kuvvetli ve daha çok mal biriktirmiş kimseleri helak etmiş olduğunu bilmiyor muydu? Suçlulukları kesinleşmiş olanlara günahları konusunda soru sorulmaz (Çünkü Allah hepsini bilir) (Kasas, 28: 77-81).

Ancak Kârûn, bu kadar mülkü kendi gücü, bilgisi sayesinde kazandığını beyan ederek şımarıklığa ve bunun yanında fesatçılığa ve mücrimliğe devam etmiş ve sarayı ile beraber yerin dibine batırılmıştır (Ulutaş, 2006: 78-81).

Grup Aidiyetinin Sonucu Olarak Ataların Dinine Körü Körüne Bağlı İnsanlar

Geçmiş kavimleri incelediğimiz zaman, yerleşik toplumun önderleri, seçkinleri ve hâkim güçleri, peygamberlerin Allah'ın birliğine olan davetine karşılık olarak ilk önce kendi kavimlerinin geçmişe olan hasretlerini, geleneksel yapıya dönük, saygı duygularını ve millet olma bilincini ön planda tutmaya çalıştıkları görülür. Bu gaddarca ve acımasızca olan propaganda ya da ajitasyon devam ederken, gelenek ve ulusal hars, "atalar" imajı etrafında odaklaştırılır. İsrarla peygambere karşı "sen bizi atalarımızın yolundan, onları üzerinde bulduğumuz dininden çevirmek istiyorsun" denilir. Bunun anlamı; peygambere karşı saldırıda bulunurken, geleneksel yaşamaya iyice alışmış ya da alıştırmış toplumun tüm kesimlerini ve fertlerini geçmişten, tarihten kopmakla, köksüzleşmekle tehdit edilirler. Kuşkusuz insan, alıştığı şeyi sürdürmeye yatkın yaratılmış bir varlıktır. Bu, sürdürdüğü şeyin de kökleri, ta geçmişinin en derinliklerine, eski kuşaklarına yani atalarına dayanıyorsa bundan kopmayı kolayca gözüne kestiremez. Bir de buna, sözde onu yücelten ulusal tahrikler, kahramanlık, ün ve onur duyguları da eklenince, insanın, kesin ve açık bir seçimle karşı karşıya bulunduğu bir zamanda işi iyiden iyiye güçleşir. "Atalar"a karşı bu en amansız ve yıkıcı saldırıları, en çarpıcı bir biçimde ve en panik yaratacak bir yöntemle, tevhid bayrağını onurla ve başarıyla yükselten Hz. İbrahim'in yaptığını görmekteyiz: Hani o, babasına ve kavmine, "Neye tapıyorsunuz?" demişti. "Putlara tapıyoruz ve onlara tapmağa devam edeceğiz" demişlerdi. İbrahim, dedi ki: "Onlara yalvardığınızda sizi işitiyorlar mı?" "Yahut size fayda veya zararları dokunur mu?" "Hayır, ama biz babalarımızı böyle yaparken bulduk" dediler. İbrahim, şöyle dedi: "Sizin ve geçmiş atalarınızın taptığı şeyleri gördünüz mü?" (Şuara, 26: 70-76; Bulaç, 1987; 41)

Kur'an-ı Kerim, insanların düşünmesine ve düşünerek, tefekkürle, tedebbürle karar vermelerini önemsemekte, bunun aksine düşüncesizce, taklit ederek, akli devre dışı bırakılmasına, bağınazlığa düşmemeye, alelacele karar vermemesini, bir düşünceyi dile getirirken anlamadan, dinlemeden muhalefet edilmesine de keskin bir şekilde karşı çıkmıştır (Çetin, 2000: 194-195). İnsanoğlunun bu denli gelenek ve göreneklere körü körüne

bağlı olarak kesin hükümler uygulamasına, taklitçilik ve zanla değil, ilim ve bilgi ile araştırarak konuşmasını nasihat etmektedir.

Toplumların gerek değersel, kültürel ve sosyal gelişimlerinde, gerek kendi aralarında olan ilişkilerinde en büyük engellerden birinin ataların dinine bağınazca bağlılık ve gelenekçilik olduğunu söyleyebiliriz. Atacılık, Tevhid'i ve Allah'ın ayetlerin kabul etmeye engel olduğu gibi yeni düşünce ve görüşlere açık olmaya da engeldir. Çünkü atacılıkta esas olan önyargı, geniş düşünmemek veya tek boyutlu düşünmek ve başka düşünce ve görüşlere saygısızlıktır (Okumuş, 1995: 228).

Anomiye düşen inkârcı milletlerin din dışı tavırlar sergilemeleri, iyi niyetle yaptıkları derin araştırma ve tetkiklere dayanmamakta, sadece kendilerine getirilen ilahi buyruğun gelenekte yer almadığını, atalarının da böyle uygulamalarının olmadığını dile getirmekte, buna sebep olarak da atalarının küfür üzerinde birleşmiş olmalarındandır. Zaten peygamberlerini bir kere de olsa dinleyip, kestirip atmadan biraz düşünseler var olan geleneğin kabukları yavaş yavaş kırılacak, büyük ölçüde peygambere hak verecek ve O'nun yanında yer alacaklardır. Ancak hakikatin kaynağı olarak geleneği, atalarının yaptıklarını kabullenince hakikate ulaşmak imkânsız görünmekte, düşünmeden, sorgulamadan kendi yolunun koşulsuz, şartsız doğru olduğuna, bağınazca kabul ettiği yanlışları savunmakta, gerekirse bu hakikatten uzak yol için canını hiçe saymakta ve Müslümanlarla ölümüne savaşan, gelenek dışı yönelimlerde bulunanları hain ilan eden, aklın, mantığın yerine geleneklerini, atalarını koyabilen fanatik bireyler ortaya çıkmaktadır. Onlara, "Allah'ın indirdiğine uyun!" denildiğinde, "Hayır, biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz (yol)a uyarız!" derler. Peki ama, ataları bir şey anlamayan, doğru yolu bulamayan kimseler olsalar da mı (onların yoluna uyacaklar)? (Bakara, 2: 170; Ulutaş, 2006: 82).

Helak olan topluluklar taviz vermeyecek derecede bağınaz, mutaassıp ve eleştirel fikir üretmeden beridir. Gittikleri yolun, savundukları fikirlerin, sahip oldukları düşüncelerin doğruluğunu yanlışlığını araştırmadan, irdelemeden, eleştiri süzgecinden geçirilmeden, akıllarını kenara koyarak içinden çıkılmaz bir saplantının içine dalmışlardır. Peygamberlere isyan etme sebepleri de aslında gittikleri yolun doğru olduğuna kesinlikle inanmaları değil; atalarından böyle bir şey görmemiş ve duymamış olmalarındandır. Nûh Kavmi peygamberlikle ilgili olarak 'Biz atalarımızdan asla buna benzer herhangi bir şey işitmedik demişler (Mü'minun, 23: 24), Hz. Nuh'u da atalarının dinlerinden kendilerini döndürmekle suçlamışlardır (İbrahim, 14: 10). Âd Kavmi atalarının inancına körü körüne bağlı bir kavimdir.

Bu sebeple peygamberleri olan Hz. Hûd (a.s.)'yi kendilerini atalarının dininden döndürmeye çalışmakla suçlamışlardır (Araf, 7: 70). Ataları da onlar gibi putperesttir (Araf, 7: 71). Ve Âd Kavmi haklı olmalarını ataları gibi davranmalarına bağlamakta; (Şuara, 26. 137) bu yüzden de azaba uğramayacaklarına inanmaktadır (Şuara, 26: 138) Ancak, atalarının sapkın yolundan giden ÂdKavmi'ni bu davranışları Allah'ın cezasından kurtaramamış, gittikleri yol, onlara bir menfaat sağlamamıştır. Semûd Kavmi de atalarının dinine körü körüne bağlıdır. Bundan dolayı onlar Hz. Salih (a.s.)'i kendilerini atalarının kulluk ede geldiği şeylere kulluk etmekten alıkoymakla suçlamıştır (İbrahim, 14: 10; Ulutaş, 2006: 83).

Medyen ve Eyke kavmi de bu konuda diğerlerinden farklı değildir. Onlar da, Hz. Şuayb'a 'Ey Şuayb! Atalarımızın taptıkları şeylerden ve mallarımızda istediğimiz gibi harcama yapmaktan vazgeçmemizi, senin namazın mı emrediyor? (Hûd, 11: 87) demişlerdir. Firavun'un Kavmi de, diğer topluluklar gibi Hz. Mûsa ve Hz. Hârun'u kendilerini atalarının dininden döndürmekle suçlamışlardır. (Yunus, 10: 78). Ve apaçık mucizeleri görmelerine rağmen önceden atalarından böyle bir şey duymadıklarını söyleyerek bu mucizeleri inkâr etmişlerdir (Kasas, 28: 36).

Firavun ve taraftarları, sanki Hz. Mûsa onları hak olan dine ve Allah'a itaate değil de iktidara göz dikmiş gibi, konuyu siyasi, ekonomik açıdan değerlendirmektedir. Ayrıca Onlar, atalarının dinlerine, geleneklerine, örf ve adetlerine öylesine bağlıydılar ki, atalarından kendilerine kalan inanç ve geleneklere aykırı olabilecek herhangi bir şey ne kadar akla ve mantığa uygun olursa olsun hiçbir şekilde kabul etmezlerdi. Bu iki unsur, yani kişinin basit dünyalık menfaatlere bağlılığı ve kötü unsurlarla dolu olsa dahi, geçmişle iç içe olmak, geçmişe sarılmak, bir ülkenin manevî gelişmesiyle maddî ve manevî güçlerini korumasına karşılık en büyük engeli teşkil etmektedir (Sıddiki, 1982: 118).

Maddi açıdan yoksul olanlar, seçkinlerin emrinde zorla kullanılan köleler, yalnızca karın tokluğuna çalışan işçiler, toprak sahibi olmayanlar ve emperyalist baskılar altında gün geçtikçe bağımsızlığından ve gururundan önemli şeyler kaybeden uluslar ve milletler, tabii insani hakları, hürriyetleri ve özgürlükleri ellerinden alınan bu zayıflatılmış toplumlar, bu nedenlerden dolayı peygamberin ilahi buyruğuna dört kolla sarılmaktadırlar (Bulaç, 1987: 38).

Düşünce Yoksunu Zihniyet

Kur'an, peygamberlerin emir ve nehiyelerine itaat etmeyen, alay eden, peygamberliğini kabul etmeyip dalga geçen toplulukları şöyle nitelediğini ifade etmektedir. Hz. Nuh, yanında yer alt tabakadan bireyleri kovmasını isteyen (Hûd, 11: 29), Hz. Hûd, kendisini bağlı olduğu atalarının dini ve geleneklerinden vazgeçirmesiyle itham eden ve azabın hemen tecelli etmesini isteyen (Ahkaf, 46: 22-23), Hz. Lût, cinsel sapıklık yapıp erkeklere musallat olan (Neml, 27: 55), toplulukları "cahil" bir kavim olarak arz etmektedir. Hz. Mûsa'nın kavmi de bolluk ve refah içinde olup, birçok mucizeye şahit olduktan sonra bu nimetleri unutan ve başka topluluklarda olduğu gibi putlar isteyen İsrailoğullarını da bu sıfatla nitelendirmiştir (Araf, 7: 138). Kur'an-ı Kerim'de Nûh ve Âd Kavmi ile İsrailoğulları hakkında geçen bu kelime, putperestliğin çok tanrıcı adetlerini ve geleneklerini unutmamış, Allah'a şirkle yetinmeyip, bir de başkalarına aynı şeyi emredenler kastedilerek kullanılmıştır. Bu noktada cahil kelimesi, minnettarlık duyan anlamındaki şâkir kelimesinin zıddı anlamında kullanılmıştır (Toshihiko, 1991: 59-60).

Ayetlerden de anlaşılacağı üzere kâfir, inkârcı, kibirli, şımarık, kendini beğenmiş ve peygamberden azap çağrısında bulunanlar cahil olarak ifade edilmektedir. Ayrıca Kur'an cahil olan kimseleri şöyle nitelemektedir. İnsanın görünen eşya ve olayların arkasındaki ilahi iradeyi anlayamaması, kâinattaki varlıkları Allah' atfedememesidir (M.F. Yılmaz, 2003: 186). Helak olan bazı kavimler için Kur'an'da geçen cahil kelimesi ifade edilmesine rağmen; bazı topluluklar için ifade edilmemiştir. Nûh, Âd ve Lût kavimleri için bu kelime kullanılmış ancak Semûd, Medyen ve Firavun kavimleri için ise cahil lafzı kullanılmamıştır. Ancak cahil kavramını incelediğimiz zaman helak olan tüm kavimlerde bu lafzın emmareleri bulunmaktadır. Bundan dolayı anomiye düşen toplulukların ortak özelliği olarak burada değinme ihtiyacı hissettik.

İslâmî açıdan cahiliyye, doğru ile yanlışını birbirinden ayırt edemeyen, işledikleri kötü fiiller için asla tövbe etmeyen, hayırdan habersiz, gerçekten yoksun, ilahi rehberliği de görmezden gelenleri tanımlamak için kullanılan bir kelimedir. Yani böyle topluluklar inanılmaz derecede bir sapkınlık ve saplantı içindedir. Ayrıca Arapların da sonu bitmek bilmeyen kötü davranışlarına ilham olan ve sayısı bilinmeyecek çok derecede olan sefillik ve felaketlerin de sebebi bu katı, bağınaz saplantıdır (Toshihiko, 1991: 59-60).

Kuran'ın kendilerinden "cahil toplum" veya "cühela" diye bahsettiği bu insanlar peygamberden taleplerine ve menfi davranışlarına bakıldığında, onların akıllarını kullanmadan,

hisleriyle peygamberlere karşı olağanüstü tekliflerde buldukları ve onları alaya alarak onlara karşı zalimce tavırlar sergilemişlerdir. Bütün bu söyledikleri ve yaptıkları ise, ilimden, bilgiden bihaber olduklarından değil, akli ikinci plana itip, tam olarak heva, heves ve isteklerinin esiri olmaktan kaynaklanmaktadır. Bu cahil kavimlerin peygamberlerden talep ettiklerini şöyle sıralayabiliriz; Semadan melek indirilmesini, ölümler kendileriyle konuşmasını, her şeyin toplanıp karşlarına getirilmesini istemeleri, İsrailoğulları'nın Hazreti Mûsa'dan kendilerine, diğer kavimlerde var olduğu gibi put yapmalarını istemeleri, Hazreti Nûh'un kavminin ondan kendisine alt tabakadan insanları etrafından kovmasını istemeleri, Lût kavminin cinsel olarak şehvetle erkeklere yaklaşmaları, müşriklerin Hazreti Peygamber'den putlarına ibadet etmesini ve Âd kavminin de Hazreti Hûd'dan onlara va'dettiği azabı bir an önce getirmesini istemeleri gibi.. (Yılmaz, M. F, 2003: 191).

Hilekâr ve Düzenbaz Toplum

Peygamberlere karşı tuzak kurmak, kutsal olan değerlere saldırmak ve Hak dinin yayılmaması için hileler düzenlemek de helak olan kavimlerin ortak özelliklerindedir. Allah, bir âyette, toplulukların suçlularını orada tuzak kurmaları için önde gelen aristokratların yaptığını beyan etmektedir (En'am, 6: 123). Tuzak kurmak da, sahiplerini mücrim yapan ve bu fiile dâhil olan toplumun Allah indinde alçaklıkla etiketlenmesine ve çok korkunç şekilde ceza görmesine sebep olan bir suçtur (En'am, 6: 124). Helak olan kavimler Allah-u Teâlâ ve peygamberlerine karşı tuzaklar, hileler kurmuşlardır. Gizlice kötü tuzaklar kuranlar, Allah'ın kendilerini yerin dibine batırmayacağından yahut bilmedikleri bir yerden azabın gelmeyeceğinden emin mi oldular? Yahut (rızk için) dolaşıp dururlarken (Allah'ın azabının) kendilerini yakalayivermesinden emin mi oldular? Üstelik onlar, azabı engelleyici vasıflara sahip de değillerdir. Yahut ta kendilerini azar azar yakalayıp helâk etmesinden emin mi oldular? (Nahl, 16: 45-47). Allah-u Teâlâ Hazretleri Şüphesiz onlar bir tuzak kurarlar. Ben de bir tuzak kurarım (Tarık, 86: 15--16). Onlar tuzak kurdular. (Onların tuzaklarına karşı) Allah da tuzak kurdu. Allah, (tuzağa karşı) tuzak kuranların en hayırlısıdır (Âl-i İmran, 3: 54). Onlar Allah'ı aldatmaya çalışırlar. Allah da onların bu çabalarını başlarına geçirir (Nisa, 4: 142).

Bu ayetlerde Allah'ın onların kurduğu tuzağı bozması ve tuzak kurması şeklindeki ifadeleri, İslam'da cezanın suç cihetinden yani aynı şekilde karşılık göreceğini (kıyas) beyan

etmektedir. Müsakele ismi verilen bu yöntem, işlenen cezaların suçlara denk olmasını ifade eder ve Kur'an'da bu anlamda zikredilir (Ateş, 1995: 1-101). Kur'an'da kullanılan, keyd, intikam ve istihza kavramları da, Allah için kullanıldığı zaman bu şekilde anlamamız gereken kavramlardır (Pazarbaşı, 1996: 329). Çünkü bu kavramlar, bütünüyle insanların yaptıkları kötü davranışlara karşılık olarak zikredilmiş bir fiil ve sıfat olup, bir cezayı gerektirmektedir (Cebeci, ty: 277) .

Mekkeliler ve onlardan önceki toplumlar kendilerine gönderilen peygamberlere karşı çirkin pusular, hileler kurmuşlar onları ve o inananları anavatanlarından çıkarmak istemişlerdir. Bunun için zulmü reva görmüşlerdir. Örneğin; peygamberlere inanan kimseler üzerinde baskıcı tutum sergilemişler, peygamberlerden o alt tabakayı yanlarından kovmalarını istemişlerdir. Hz. Nûh'un kavminin ileri gelenleri de Hz. Nuh'a inanan kimseleri "Ayak takımı, basit görüşlü, bizim en rezillerimiz" diyerek onlarla birada bulunmaktan kaçınmışlardır (Yılmaz, 2007: 106).

Azgın

Suyun, sınırını aşıp taşması anlamındaki tuğyan, çok fazla isyan etmek anlamına gelmektedir (Ateş, 1995: 1-102). Kökü itibariyle, haddi aşma, ölçüsü tanımadan hareket etme, azma, taşkınlaşma vb. anlamlara gelen bu sözcük, dinî ve ahlâki açıdan daha özel ve izâfi bir anlama sahip olup, günah işlemede ve isyanda ifrat derecesine varmak, küfürde haddi aşmak, zalimce tavırlar sergilemek ve günahlarda aşırıya kaçma gibi anlamlara gelmektedir (Kılıç, 1984: 143).

Helak olan kavimlerin ortak özelliklerinden biri de tuğyan, azgınlık yapmaktır. Bu tuğyan kavimlerde farklı farklı unsurlardan dolayı meydana gelmiştir. Ayrıca bunlar, kendilerini yeryüzünde istediklerini istedikleri zaman yapacak güce sahip olduklarını düşünürler. Tağut, kulun kendisi ile haddi aştığı ibadet edilen, tabi olunan ve itaat edilen her şeydir. Her kavmin tağutu Allah ve resulünden başka muhakeme olunandır (Ebu Ubeyde, 2014: 273). Semûd Kavmi, Allah'ın kendine vermiş olduğu bağlarda, bahçelerde, pınarlarda zevk-ü sefa içerisinde lüks bir hayat sürmekteydiler. Ayrıca Salih peygamberin uyarılarını kâle almamakta ve kendilerine gösterilen mucizevi dişi deveyi de boğazlayarak Allah'ın ayetlerinden yüz çevirmekteydiler (Şuara, 26: 146, 157) .

Âd Kavmi, hiç ölmeyecekmiş gibi, dünyada ebedi kalacaklarını sanarak dağları yontarak köşkler, saraylar inşa etmekte ayrıca boş işlerle uğraşarak yeryüzünde fesadı yaymakla

meşguldüler. Kendilerine gönderilen Hûd (a.s)'nin emir ve nehiyelerine uymamakta, Allah'a karşı tuğyanca tavırlar içindeydiler (Şuara, 26: 128-130).

Kur'ân'da ifade edildiği gibi, en azgın ve en tuğyankar olan Nuh kavmi, kendilerini bilgili, akıllı olduklarını iddia ederken peygambere inanan alt tabakadan kimseleri de ayak takımı olarak ifade etmekteydiler. Bunlar, Nuh (a.s)'yi taşlamakla tehdit etmenin yanı sıra kendileri için vadedilen azabın hemen gelmesini istiyorlardı. Kendileri kibirlenerek cansız putlara tapmakta ve Nuh (a.s)'nin yaptığı geminin boşuna olduğunu iddia ediyor, ona yardım edenleri de yanından kovmasını istiyorlardı. Ayrıca beldelerde, şehirlerde azgınlık yapıp, fesadı yayıyorlardı (Fecr, 89: 11-12).

Aynı şekilde Firavun'un azgınlığı da hat safhadaydı. İsraoğullarına yapmadığı zulüm, işkence kalmamıştı. Onların erkeklerini boğazlıyor, kadınlarının da ırzına, namusuna göz dikiyordu. Musa (a.s)'nin uyarılarını dinlemiyor kendisinin onların ilahı olduğunu söyleyerek kibirleniyor, şirke giriyordu. Kur'ân'da kullanılan bu lafız, ölçü ve tartıda hile yapan Medyen ve Eyke kavminin azgınlığını da kapsamaktadır. İşte bu kavimlerin hepsi Allah'a karşı gelerek, Allah'ın ayetlerini inkâr ediyor, onları yalanlıyorlardı. Bunun üzerine de Allah'ın dünyada var olan kanunu, sünnetullah devreye girerek onları yerin dibine batırıyordu.

“Firavun'a gidin. Çünkü o azmıştır.” (Tâ-Hâ, 20: 43) O'nun azgınlığı, bozgunculuk ve inkârı, kendisini ilahlık iddiasına kadar götürmektedir. (Naziât, 79: 24) Bu kelimenin mübalağa sığası olan Tağut; Şeytan, iblis, azgın kâfir ve Allah'tan başka insan, heva, heves, ruhsal varlık veya put olarak kendisine tapılan her şeye denmektedir (Ateş, 1995: 5-2249). Aynı zamanda aşırı tuğyankâr, azgın, haddi aşan anlamlarına gelen bu kelime, zorla insanların haklarını gasp ederek kendisine kulluk ettiren zalim insan (Nemrut veya Firavun gibi), şeytan ve putların yanı sıra sihirbazlar ve kâhinler için de kullanılan bir ifadedir. Eğer bir kimse Allah-u Teâlâ'ya ortak koşar ve O'nun kullarını kendine itaat ettirirse, zulmederse o zaman Kur'ân'dakitağut ifadesi onun için uygun düşer. Böyle bir kişinin dini veya politik lider, kral veya totaliter bir devlet olması, durumu değiştirmez (Özsoy, - Güler, 2002: 347).

Tağut, azgın kimse engel tanımaz onun için dini hükümlerin bir değeri yoktur. Bununla birlikte bu dini değerleri yıkmak için mücadele etmektedir. Ayrıca sonsuz özgüven sahibi, kendini

beğenmiş olan tağutu hiçbir şeyin durduramayacağı ifade edilmektedir. Kur'an'da geçtiği yerlerde ise bu kelimenin anlamı, fitratına aykırı davranan kimse olmasıyla birlikte Yaratıcıyı yok sayma ve inkârdır. İzutsu ise tuğyan ile küfrün sık sık aynı çerçevede kullanıldığı ve bu iki kelimenin hemen hemen birbirine yakın anlamlar taşıdığını ifade etmektedir. Tuğyan bazen de inkârcılığın en yakın nedeni olarak verilmektedir (Toshihiko, 1991: 202).

TOPLUMUN ANOMİK DAVRANIŞLARDAN KURTULMASININ KURANİ İLKELERİ

Bir Toplum Yanlışlarla Mücadele Ettiği Sürece Helak Olmaz

Bir toplumun cezalandırılması için o toplumda ahlaksızlık, haksızlık, zulüm ve kötülüklerin çoğalması ve bu kötülükleri engellemeyen ve engellemeyen kimseler olduğundan dolayıdır. Allah bu toplumu yok etmeye ve yerine başka bir nesil getirmeye kadirdir. “Biz zulmetmekte olan nice memleketleri kırıp geçirdik ve onlardan sonra başka başka toplumlar meydana getirdik” (Enbiya, 21: 11; Akbaş. Ty: 419).

Yanlışlarla mücadele, başka bir ifadeyle iyiliği emredip kötülükten menetme insanlık ve toplum açısından ayrı bir öneme sahiptir. Toplumun çöküş sürecine girmemesi, toplumda iyiliği emredip kötülükten menetmeye bağlıdır. Bu kimselerin varlığıyla toplumun sürekliliği sağlanır, mevcut yapısının korunur ve sosyal dengenin kurulur. Bu yüzden İslam için iyiliği emredip kötülükten sakındırmak, bütün sosyal hayatın temelidir (Lahbabî'den atfen Okumuş, 1995: 165).

Bu noktada Allah, sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır (Al-i İmran, 3: 104). Bu ayetle iyiliğin emredilmesi ve kötülüğün men edilmesi, bütün inananlara sorumluluk bilincini yüklemiştir. Ayrıca başka ayetlerde de Allah'ın ayetlerine karşı gelip emredilenin tam tersini yapmaları durumu negatif, Hz. Lokman'ın oğluna öğüdünü pozitif yönde iletişime örnektir. Bir toplumda iyiliği emreden kimselerin olmayışı sonucunda orada kötülük hâkim olur, toplumsal çöküş süreci başlar (Güngör, 2007: 183).

Medeniyetin yıkılmasının veya çökmesinin önündeki engel, Kur'an'da da ifade edildiği gibi “el-emru bil'ma'ruf nehî anil'münker kaidelerini yaşama geçiren kimselerin varlığı dolayısıyla. Nitekim önceki kavimler de Kur'an'ın bu öğretisinden yoksundular. Ayrıca bu zikredilenler Asr suresinde

ilke olarak yer almaktadır; Andolsun zamana ki, insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değillerdir) (Asr, 103: 1-3). Ayetlerden de anlaşıldığına göre; toplumda azgın, fesatçı, bozgunculuk yapan kimseler yer aldığı gibi bunların bu bozgunculuğuna destek olanların olması Allah tarafından cezayı hak ettiklerini ve çöküşlerinin de çok hızlı bir şekilde gerçekleşeceğini ifade etmektedir. Sizden önceki nesillerden akli başında kimseler (insanları) yeryüzünde bozgunculuk yapmaktan alıkoysalardı ya! Ancak içlerinden kendilerini kurtardığımız pek az kimse bunu yapmıştı. Zulmedenler ise içinde şımartıldıkları refahın ardına düştüler ve günahkâr kimseler oldular. Rabbin, halkları salih ve ıslah edici kimseler iken memleketleri zulmederek helâk etmez (Hud, 11: 116-117). İçlerinde azgın, tağut, fasid, kâfir insanlar olmasına rağmen iyiliği emredip kötülükten meneden az bir grubun olmasıyla Allah bunları helak edici değildir. Allah ancak onları, kendi fesad ve zulümlerini önlememeleri yüzünden helak eder (Okumuş, 1995: 166-167).

Anomiye Engel: Tövbe ve İstiğfar

Bir toplumda insan hatalarının farkına vardığı, Allah'a samimi bir şekilde yönelip istiğfar ettiği sürece helak edilmez. Bu durum bir ayette şöyle ifade edilmiştir. Oysa sen onların içinde iken, Allah onlara azap edecek değildi. Bağışlanma dilerlerken de Allah onlara azap edecek değildir. (Enfal, 8: 33).

Ayette açık bir ifade ile gösterildiğine göre, Allah, tövbe eden bireyleri ve toplumları helak olmaktan koruyacaktır. Allah-u Teâlâ tövbe edenlere azab etmeyeceğini ifade etmektedir ve bu onlar için bir korumadır. Allah-u Teâlâ bir toplumu içinde tövbe eden bir grup olduğu dolayısıyla onlara azab etmez. Eğer Allah bu tövbe eden azınlık olmasına rağmen toplumu helak ediyorsa kendi koyduğu kanuna aykırı davranacağından böyle bir şey yapması muhaldir, düşünülemez.

İstiğfar, insanı yaptığı kötü fiillerinin, davranışlarının bilincinde olup pişmanlık duyması ve Allah'a tevbe etmesidir. Bu noktada istiğfar Allah'ın merhametine, sığınmak demektir. Aynı zamanda insanın acziyetinin farkına varması ve kendini yaratan rabbine karşı borçlu bilerek O'nun mağfiretine sığınmanın adıdır istiğfar. O'na istiğfar eden kimse O'nunla barış içindedir. Bu kimseler günahkâr dahi olsa yaptıklarından dolayı pişman olup Allah'a yönelmişse O bu kimselerin bulunduğu toplumu helak etmez. Bundan dolayı istiğfar Allah ile kul arasında gizli bir

bağdır. Allah'a tövbe eden kimseler dünya hayatında eman içerisindedirler (Tunç, 1981: 394).

Yukarıda zikrettiğimiz ayete göre, bir toplumu helakten koruyan iki koruyucu unsur vardır. Bunlardan birincisi Allah elçisinin, henüz aralarında bulunması idi. Azab gelse, yalnız onlara değil, Allah'ın elçisine de dokunacaktı. Bundan dolayı Allah, onlara vereceği azabı Elçisinin aralarından çıkmasına dek ertelemişti. İkincisi de onların ya da kendilerinin veya çocuklarının istiğfar etme ihtimalinin bulunması idi. İstiğfar ederlerse Allah azab etmez. Yanlış yolda olmalarına rağmen onlar Allah'ı tanır ve ara sıra O'na istiğfar da ederlerdi. Yüce Allah, istiğfar ettikleri zaman onlara azab etmeyeceğini bildirmiştir. Ayrıca onların içinde yaşayan, iyi niyetli kişiler, imanını gizleyen mü'minler de vardı (Ateş, 1995: 2/1074). Bu konuda toplumu tevbe ve istiğfara teşvik etmek çok önem ifade etmektedir.

SONUÇ

Sanayi devriminin gerçekleşmesi sonucunda sanayileşme ve kentleşmenin ortaya çıkmasıyla birlikte var olan hızlı toplumsal değişme insanoğlu üzerinde manen bir ahlaki boşluk yaratmıştır. İnsanoğlunun bu hızlı değişime ayak uyduramamasından dolayı, özellikle aile kurumu hususunda toplumsal bir yozlaşma oluşmuş ve bunun neticesinde ise anomi oluşmuştur.

İnsanlarda ortaya çıkan anomiye, Kur'an'da kıssalar aracılığıyla örnekler vermiş ve anomik toplulukların yaşadığı tarihsel tecrübeyi ilahi beyanla ortaya koymuştur. Çalışma boyunca anomi kavramı Kur'an özelinde helak olarak ele alınmıştır.

Günümüz insanların sıkça karşılaştığı problemlerden önemli birisi de toplumun esasını oluşturan sosyal kurum ve kuruluşlardaki anomik durumdur. Diğer bir ifadeyle toplumsal çöküş tezahürleri farklı şekillerde gelmektedir. Toplumun olmazsa olmazı olan aileler, günden güne değer kaybetmekte, dağılmaktadır. Ayrıca toplumdaki ahlaki değerlerin alt-üst olmasından dolayı bireyler bencilleşmekte ve fedakârlık göstermekten, sorumluluk bilincinden yoksundurlar. Bundan dolayı, toplumda gayri meşru çocuk oranı yükselmekte ve aile ana-erkil bir yapıya bürünmektedir. Bunun sonucunda ise anne, çocuklarını yetiştirebilmek, geçindirebilmek için işlerde fazla mesai yapmaktadırlar. Bu da çocukları anne şefkatinden yoksun bırakmakta, ailede stres, huzursuzluk, mutsuzluk, korku da had safhada yer almaktadır.

Kur'ân'ın tarihe bir bütün olarak bakar zaman dilimlerine ayırmadan zaman ve mekân üstü bir bakış açısı kapsar. Bu anlamda Kur'ân kıssaları, ibretlik durumlar sergileyen, ders çıkarılacak yönleri olan, gerçekleşmiş olan ve doğruluk vasfına sahip tarihî olaylardır, Kıssalar, Kur'ân'ın kendi sunuş tarzı ve metodu içerisinde, sadece bilgi yığını olmanın çok çok ötesinde, toplumsal olaylar ve değişmelere paralel olarak ele alınması, üzerinde tefekkür, tezekkür ve tedebbürü olarak derinliğine düşünülerek, bir takım yorum ve prensiplere ulaşılması gereken tarihî veriler konumundadırlar.

Bir toplumda Allah'ın nimetlerinin adilane dağıtılmaması, zengin-fakir uçurumunun git gide genişlemesi üzerine dünyada var olan zengin birkaç kişinin gelirinin bile birçok ülkenin gelirinden fazla olacak dereceye ulaşması insanları bilinmezliğe doğru sürüklemektedir. Bunun sonucunda da insanlara özentisi olarak gösterilen ekonomik konumlar insanların suç işlemesine teşvik etmekte ve toplumun bir bunalıma gittiğinin göstergesidir. Toplumdaki siyasi ve iktisadi açıdan oluşan dengesizlikler sonucu ise, sosyal çözülme ve çöküşün zeminini hazırlayan ahlaki yozlaşma yaygınlaşmaktadır.

Son zamanlarda medyada sık sık intihar, cinayet, cinsi sapıklık, dolandırıcılık ve aile kurumu içerisinde ortaya çıkan sapık ilişkilerin konu edildiği görülmektedir. Bu niteliklerin Türk toplumunda ortaya çıkması oldukça şaşırtıcıdır. Özellikle birçok kesim tarafından “yüzünü doğuya dönen” Türkiye’de toplumsal çözülme anlamına gelen temel kurumlardaki yozlaşmanın ele alınması gerekmektedir.

Kur'ân'da toplulukların helak olmaları, bizzat o toplumların yaptıkları fiiller, kendi yaptıkları zulüm ve haksızlıklar yüzünden olduğu belirtilmektedir. Maddi refahın artmasıyla birtakım süregelen alışkanlıklar da artar ve gittikçe gelirlerin karşılamayacağı boyutta masraflı olmaya başlar. Böyle bir ortamda alt tabakadaki yoksullar ezilirken aristokratlar da servetlerini eğlencelerde vb. israfa sevk eden aktivitelerde tüketirler. Daha sonra gelen yeni jenerasyon, daha da zevk düşkünü olurlar, bütün gelirlerini bu yolda sarf ederler. Bolluk içinde yaşamak, zevklere dalmak, insan karakterini bozacak her çeşit kötülük ve iradesizliğe neden olur. Bunun bir sonucu olarak medeniyette kötü huylar yaygınlık kazanır ve medeniyet yok olup gider.

Kur'ânî yaklaşımla ifade edilecek olursa bir insan bir şeyi yapma kudret, bilgi ve yeteneği kendinde hissettiği zaman Allah'ı

unutur ve bu yaptıklarının kendi çalışması olduğunu söyler. İnsanda bu hissin oluşmasıyla birlikte enâniyet damarları kabarır ve bu var olan nimetlerin, bolluğun Allah-u Teâlâ'dan olduğunu unutur ve lükse, israfa, savurganlığa başlar. Her zaman o malın baki kalacağını hatta kendisinin de baki kalacağını sanar.

Toplumsal çözülmenin yaşandığı toplumlarda, toplum artık işleyen bir bütün olma özelliğini kaybeder, bunun yanında toplumsal ilişkiler iyice zayıflar. Diğer bir ifadeyle toplumu ayakta tutan inanç ve değer sistemleri etkinliklerini yitirmiş, toplumsal kurumlar yeni norm ve değerlere uyum sağlayamaz duruma gelmektedir.

İnsan her zaman ve her yerde aynı insandır. Ne kadar zaman, mekân, peygamber gelip geçse de insan yine aynıdır. İnsanın mümin ya da kâfir olması bunu değiştirmez. Bu noktada zaman, mekân, çağ, coğrafya, ırk, renk, cinsiyet farklılığı önem arz etmemekte, olaylara bakış ve zihniyet yön vermektedir. Helâk olan toplumların kıssalarını okuyan herkes, o toplumların hemen hemen aynı sebeplerden dolayı helak olduğunu anlamaktadır. Bu durum, bu kavimlerin arasında acaba ne kadar ortak özellik vardır sorusunu aklımıza getirmektedir.

Toplumların ahlaki bunalımları sadece kendisiyle sınırlı olmayıp, toplumda yer alan diğer kesimlere de nüfuz edince helak kaçınılmaz olmaktadır. Bununla birlikte toplumda bir isyankârlık dalgası oluşturacağından ve çok büyük etki meydana getireceğinden dolayı, Sünnetullah'a göre bu dalganın önünün kesilmesi gerekmektedir. Bu gözle bakılırsa Sünnetullah yeryüzünde bozulmuş dengeyi gözetme amacına hizmet etmiş olur.

İnsanın helak olmasının başlıca sebeplerine baktığımız zaman, haset, kin, nefret, bencillik, intikam, düşmanlık, azgınlık, haddi aşma, cinsel sapıklık vb. unsurlarla bireyin Allah'ın kanununu çiğneyerek kendisine mutlu bir son hazırladığını ifade etmektedir. İnsanoğlu, nefsini dünyalıklarla tatmin ederken, Allah'ın koyduğu helal çerçevenin dışına çıkmamalı, toplumun genel düzenini, ahlaki değerlerini yok saymamalıdır. Çünkü bireyin işlediği fiiller, büyüyerek topluma mal olursa Sünnetullah vuku bulur.

Helak olan toplumlarda görülen o ki, her topluma, toplumun içinde olduğu sosyal düzen ve dengeyi sağlamak için Peygamber gönderilmiştir. Uyarıcılar, toplumun yanlış yolda olduğunu bildirmiştir. Sünnetullah'ın ifadesine göre, bir topluma bir uyarıcı gitmediği müddetçe, onların helak olmayacağını bildirmiştir. Dolayısıyla helak olan toplumlara peygamber gönderildiği mutlak

bir hakikattir. Peygamber'in Allah tarafından gönderildiğine iman etmeyen, O'na ve Allah'ın sünnetine karşı gelenler ve böyle fiillerde bulunanlar helak cezasına çarptırılmışlardır.

Hiçbir topluluk da yoktur ki, içlerinde bir uyarıcı geçmiş olmasın. Allah, uyarıcı göndermeden herhangi bir toplumu helâk etmeyeceğini ifade etmektedir. Nûh Kavmi, uyarılmasına rağmen uyarılara kulak asmamıştır. Onlar hakkında Allah-u Teâlâ, 'Ayetlerimi yalanlayanları suda boğduk, şimdi bir bak uyarıldıkları halde uyarılara uymayan insanların sonu nasıl oluyormuş' buyurmaktadır.

Peygamberlerin tebliğine karşı ilk itiraz zengin ve aristokrat kişiler ile yönetici kesimden gelmiştir. Toplum üzerinde belli bir etkisi olan bu aristokrat tabaka, kendileri atalarının dininden vazgeçmeyip imana gelmedikleri halde, başkalarının da Peygamber'e katılmalarına müsaade etmemiş, O'na katılan kimselere de zulüm ve işkence uygulamışlardır.

Çöküş sürecine girmiş olan toplumlarda var olan refah, bolluk, lüks sonucunda baskı, zulüm meydana gelmektedir. Çünkü bu maddi refah sonucunda insanoğlu bu atmosfer içinde kolaylığa ve konfora alıştığı için toplumun ahlaki değerleri yozlaşmakta ve bu değerler yok olmaktadır. Bunun sonucunda ise insan sorumsuz., vurdumduymaz tavırlar sergileyerek toplumsal düzeni bozmaktadırlar. Bununla birlikte aristokrat kesim, insanların haklarına riayet etmemekte, alt kesim insanlara zulüm ve işkence uygulamaktadır. Bazıları da bu işkenceye ses çıkaramamakta ve hatta destek olmaktadır. Kur'ân insanoğlunun kendisi için yaralı olan şeylere karşı bir tavır sergilememektedir. İnsanlığın Allah'ın vermiş olduğu bu nimeti lüks için kullananlara karşıdır. Halkın manevî gücünü yok eden lüks değil, lüks alışkanlığıdır.

Helak olan topluluklar taviz vermeyecek derecede bağnaz, mutaassıp ve eleştirel fikir üretmeden beridir. Gittikleri yolun, savundukları fikirlerin, sahip oldukları düşüncelerin doğruluğunu yanlışlığını araştırmadan, irdelemeden, eleştiri süzgecinden geçirmeden, akıllarını kenara koyarak içinden çıkılmaz bir saplantının içine dalmışlardır. Peygamberlere isyan etme sebepleri de aslında gittikleri yolun doğru olduğuna kesinlikle inanmaları değil; atalarından böyle bir şey görmemiş ve duymamış olmalarındandır.

Zaten peygamberleri anlamadan, dinlemeden kendi atalarının dinini koşulsuz kabul ettiklerinden, ayrıca ekonomik ve

siyasi yönden kendilerini zarara uğratacağından dolayı kabul etmemektedirler. Ayrıca peygamberi biraz dinleseler belki aralarına koydukları bu set yıkılacak ve peygamberin yanında yer alacaklardır. Ancak hakikatin ölçüsü, sırf ataların yapıp ettikleri kabul edilince böyle bir hakikate ulaşma imkânı kalmamakta, ortaya hiç düşünmeden, gittiği yolun doğruluğuna tereddütsüz inanan, araştırmadan kabul ettiği bu yanlış yol için ölümüne mücadeleye hazır, kendilerini yeni bir şeye çağırانları hain telakki eden, aklın yerine atalarını, araştırmak yerine adet ve gelenekleri koyan, son derece fanatik bireyler çıkmaktadır.

İslâmî açıdan cahiliye, doğru ile yanlış birbirinden ayırt edemeyen, işledikleri kötü fiiller için asla tövbe etmeyen, hayırdan habersiz, gerçekten yoksun, ilahi rehberliği de görmezden gelenleri tanımlamak için kullanılan bir kelimedir.

Peygamberlere karşı tuzak kurmak, kutsal olan değerlere saldırmak ve Hak dinin yayılmaması için hileler düzenlemek de helâk olan kavimlerin ortak özelliklerindedir. Allah, bir âyette, toplulukların suçlularını orada tuzak kurmaları için önde gelen aristokratların yaptığını beyan etmektedir (En'am, 6: 123).

Yanlışlarla mücadele, başka bir ifadeyle iyiliği emredip kötülükten menetme insanlık ve toplum açısından ayrı bir öneme sahiptir. Toplumun sürekliliğinin sağlanması, mevcut yapısının korunması ve sosyal dengenin kurulması iyiliği emredip kötülükten menetmeye bağlıdır. Bu yüzden İslam için iyiliği emredip kötülükten sakındırmak, bütün sosyal hayatın temelidir.

KAYNAKÇA

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an'ı Kerim Meali,

AĞIRMAN, A. (2014) *Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e İslam Medeniyetine Etki Eden Doğal Afetler*, Erzurum.

ARSLANTÜRK, Z.- AMMAN, T. (2012) *Kavramlar, Kurumlar, Süreçler, Teoriler*, Çamlıca yayınları, İstanbul.

ATEŞ, S. (1988) *Kur'an'ı Kerim Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat.

BERGER, P.L. (1993) *Dinin Sosyal Gerçekliği*, (Çev. Ali Coşkun). İnsan Yayınları, İstanbul.

BİLGİN, V. (1996) *Toplumsal Çözülme ve Din İlişkilerine Din Sosyolojisi Açısından Kavramsal Bir Yaklaşım*, Samsun.

CEBECİ, L. *Kur'an'da Şer Problemi*, Akçağ, Ankara, Ty

- ÇANGA, M. (2010) *Kur'an'ı Kerim Lügati*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- DARTMA, B. (2004) *Kur'an ve Arkeoloji*, Pınar Yayınları, İstanbul.
- DÜZENLİ, Yaşar, (2000) *Kur'an Işığında Evrensel Dengeler ve İnsan*, MÜİFVY Yayınları İstanbul.
- EBU UBEYDE, (2015) *Toplanmış Tevhid ve İman Risaleleri (Tevhid Risaleleri)*, www.islamdaveti.com, İstanbul.
- EL-İSFAHANİ, R. (2012) *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü* (Ter. GÜNEŞ, A.-YOLCU). M. Çıra Yayınları, İstanbul.
- ESED, M. (2012) *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, (Çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk,) İşaret Yayınları.
- ERKAL, Mustafa E. (2012) *Sosyoloji (Toplumbilimi)*, Der Yayınları, İstanbul.
- ERKAL, Mustafa E. (1997) *Sosyoloji (Toplumbilimi)*, Der Yayınevi, İstanbul.
- EYÜBOĞLU, O. (2009) *Günümüze Bakan Yönleriyle Peygamber Kıssaları (Sosyolojik Ve Pedagojik Açıdan)*, Fecr Yayınları, Ankara.
- GİDDENS, A. *Sosyoloji*, (2013) Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- KILIÇ, S. (1984) *Kur'an'da Günah Kavramı*, Hibaş Yayınevi, Konya.
- KIZILÇELİK, S.- ERJEM. Y, (1996) *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü*, Saray Kitabevleri, İzmir.
- MEVDUDİ, (1986) Ebu'l A'la. *Tefhimu'l Kur'an (Kur'an'ın Anlamı ve Tefsiri)*, İnsan Yayınları, İstanbul,
- OKUMUŞ, E. (1995) *Kur'an'da Toplumsal Çöküş*, İnsan Yayınları, İstanbul.
- OKUMUŞ, E. (2003) *Kur'an'da Toplumsal Değişme*, Edit. BAYYİĞİT, M. Yediveren Yayınları, Konya.
- ÖZSOY, Ö.- GÜLER, İ. (1997) *Konularına Göre Kur'an (Sistemik Kur'an Fihristi)*, Ankara.
- ÖZTÜRK, O. (2006) *Kur'an'da Sünnetullah Kavramı*, Trabzon.
- PAZARBAŞI, E. (1996) *Kur'an Ve Medeniyet (Doğuşu-Gelişimi-Çöküşü)*, Pınar Yayınları.

SEZEN, Y. (1990) *Sosyolojide ve Din Sosyolojisinde Temel Bilgiler Ve Tartışmalar*, İFAV, İstanbul.

SİDDİKİ, M. (1982) *Kur'an'da Tarih Kavramı*, Pınar Yayınları, İstanbul.

SLATTERY, M. (2015) *Sosyolojide Temel Fikirler*, (Çev. TATLİCAN, Ü.- DEMİRİZ, G.)' Sentez Kit. İstanbul.

TEMİZKAN, A. (2012) *Kur'an'da Sabır (Hz. Nuh Örneği)*, Erzurum,

TOLAN, B. (2005) *Sosyoloji*, Ankara, Gazi Kit.

TOSHİHIKO, I. (1991) *Kur'an'da Dinî ve Ahlâkî Kavramlar*,(Çev. S. AYAZ).

TÜRKDOĞAN, O. (2012) *Kültür-Değişme Ve Toplumsal Çözülme*, Çizgi Kitabevi, Konya.

ULUTAŞ, Ş. (2006) *Kur'an'ı Kerim'de Kıssalar*, Ankara.

YILDIRIM, A. (2005) *Sosyal Çözülme (Afyon İl Örneği)*, Isparta.

YILMAZ, A.R. (2007) *Kur'an-ı Kerimdeki Asi Kavimlerin Helak Oluş Sebepleri Ve Ortak Yönleri*, Kayseri,

Makaleler

AKBAŞ, B, "Helak Edilen Kavimler Ve Helak Sebepleri", ss. 416-423.

AKDOĞAN, A. (2002) "Geleneksel Aileden Modern Aileye Geçişte Dini Hayattaki Değişim", HÜİFD, S. 3, ss. 27-72

ASLAN, A. K. (2002) "Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar", Ege Eğitim Dergisi, S. 1, ss. 25-33.

BULAÇ, A. (1987) "Kur'an'da Tarih Ve Gelenek", İslami Araştırmalar, S.5, ss. 36-51.

CEBECİ, L. (1987) "Kur'an Sosyolojisi Üzerine Bir Deneme", İslami Araştırmalar S.3, ss.5-38.

CELİL, A. (2006) "Medyadaki Şiddet Haberlerinden Hareketle Türkiye'de Toplumsal Çözülme Ve Din", HÜİFD, S.16, ss.149-159.

CİHAD, T. "Tövbe Hakkında Meseleler", AÜİFD, C.24 ss. 389-412.

CORA, M. (2013) "Kur'an'da Ad Kavmi", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.6, S.3, ss. 109-134.

ÇETİN, A. (2000), "Kur'an'ı Anlamanın Önemi ve Bu Konudaki Çalışmalar", UÜİFD, C.9, S.9, ss. 193-211.

ÇİMEN, A. (2005) “*Helak Devam eden Bir Süreç Midir?*”, Usül İslam Araştırmaları, S.4 ss.39-71

GÜNEŞ, A. (2005) “*Kur'an'da Sünnetullah Ve Topluların Çöküş Nedenleri*”, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi S.1, ss. 61-92.

GÜNGÖR, Ö. (2007) “*Kur'an'da Sosyal Bütünleşme*”, Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar Dairesi Başkanlığı, C.43 S.2 ss. 173-190

KAYACAN, M. (2012) “*Sosyoloji ve Kur'an'ın Ortak İlgi Alanı: Toplumsal Değişim ve Çöküş Yasaları*”, Milet ve Nihal, C. 9, S.3, ss. 75-99.

KAYHAN, M. (2015) “*Kur'an Kıssalarında Ukubata Dair Ayetlerin Tefsirlerdeki Yansımaları Üzerine Değerlendirmeler*”, GÜİFD, C.4, S.7, ss. 191-224.

KÖYLÜ, M. “*Kur'an'ın İnsanlığa Getirdiği Değerler Ve Hedefler*” (2007) Dergipark, ss. 65-88..

NASR, S.H. (1993) “*Çağımızda İslami Çerçevde Çöküş, Sapma Ve Rönesans*”, İslami Sosyal Bilimler Dergisi, C.1 S.2 ss. 75-83.

TEKİN, M. (2007) “*Mevlana Celaleddin Rumi'nin Eserlerinde Sosyal Bütünleşme Ve Sosyal Çözülme Bağlamında Din*”, İstem, Sayı:10, s.43 – 64

TURGAY, N. (2007) “*Kur'an'da Mütref Kavramı*”, Bilimname, S.1, ss.75-99.

T.C İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu 2009.

USTA, N. (2000) “*Din, Devlet Ve Toplum*”, Dini Araştırmalar, C. 3, s. 8, ss. 137-148.

ÜNAL, V. (2013) “*Geleneksel Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Boşanma Sorunu ve Din*”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.6, S. 26.

YILMAZ, M.F, (2003) “*Kur'an'da Cehalet Kavramı*”, Dini Araştırmalar, C.5, S.15, ss.181-198)

YÜCEDOĞRU, T. (2012) “*Mütref ve İnanç Esaslarına Etkisi*”, UÜİFD, C.21, S.1, ss. 1-20.

İnternet Kaynakları

Toplumdaki Ahlaki Çöküş - Psk.Adem OCAK -
TavsiyeEdiyorum.com www.tavsiyeediyorum.com › Makale
Kütüphanesi › Psk.Adem OCAK

Kur'an Açısından Tarihe Bakışımız, Bu Bağlamda
“Sünnetullah”ın Ve “Kıssa”ların rolü

<https://www.mumsema.org> › ... › Kurandan Kıssalar ›
Peygamberlerin Kıssaları

Helak Edilen Kavimler ve Helak Sebepleri

www2.diyamet.gov.tr/.../Helak%20Edilen%20Kavimler%20ve%20Helak%20Sebepleri..